

**Gemeente
Haarlem**

Strategisch Beheerplan Openbare Ruimte 2022-2031

opgavegericht beheren

Samenvatting

Het Strategisch Beheerplan Openbare Ruimte legt de visie op beheer en onderhoud, de minimale beoogde onderhoudskwaliteit en daarvoor benodigde middelen vast. Het Strategisch Beheerplan biedt een kader voor de komende jaren voor de uitvoering van zowel dagelijks en groot onderhoud als vervangingen. Er wordt een veranderende kijk op het beheer en onderhoud ingezet, namelijk die van 'opgavegericht beheer'.

Visie: naar opgavegericht beheer

Haarlem kent grote opgaven en ambities, die ook in en via het beheer en onderhoud moeten worden gerealiseerd. De invoering van de Omgevingswet in 2023 brengt de fysieke, ruimtelijke opgave steeds meer samen. Dat betekent automatisch ook dat de positie en invulling van beheer en onderhoud verandert. De kern van de visie op beheer in 2012, 'in stand houden, sober en functioneel', past niet meer. Het is nodig dat we vanuit beheer veel meer actief gaan bijdragen aan de grote Haarlemse opgaven. Maatregelen en werkzaamheden die we uitvoeren, bekijken we vanaf nu ook altijd in het licht van verbetering, aanpassing en het ontwikkelen van de openbare ruimte. Dit plan is daarmee een strategie die de verbinding legt naar de ruimtelijke planvorming en de opgaven en ambities daarin. We vatten dit samen onder de term 'opgavegericht beheer'.

Beheer- en programmeerstrategie

Opgavegericht vraagt om een verandering in de wijze waarop we het service- en dagelijks onderhoud, groot onderhoud en de vervangingen in Haarlem organiseren. Die noodzakelijke veranderingen worden uitgewerkt in een beheerstrategie en een programmeerstrategie. We spreken af dat we vanuit meer verschillende invalshoeken sturen op kwaliteiten en beschrijven hoe dit doorwerkt naar het programmeren van projecten. Er wordt beschreven hoe zowel technische als functionele kwaliteiten op gebiedsniveau in kaart worden gebracht die leiden tot een meerjarenprogramma.

Wat opgavegericht beheer oplevert

Door integraal te werken kunnen meerdere opgaven, zoals de mobiliteitstransitie, energietransitie, klimaatadaptatie en toegankelijkheid, aan elkaar gelinkt worden. En door werk met werk te maken, kunnen projecten goedkoper uitpakken en ervaren inwoners minder hinder, omdat werkzaamheden in één keer worden uitgevoerd. Want het is efficiënter om samen te werken dan elk afzonderlijk aan het werk te gaan. Uiteindelijk gaat het om het realiseren van ambities en tegelijkertijd het goed bewaken van budgetten, deze doelmatig inzetten en kapitaalvernietiging voorkomen. Daar ligt ook een grote verantwoordelijkheid bij de beheerders. Iedere investering die we nu verkeerd doen, is een desinvestering op de lange termijn.

Wat opgavegericht beheer kost

Dit Strategisch Beheerplan Openbare Ruimte geeft aan hoe elk van de beheer- en onderhoudsactiviteiten het best kunnen worden bekostigd en welke financiële middelen hiervoor nodig zijn. Voor het onderhoud en de vervanging blijkt per saldo een tekort van bijna € 9,6 miljoen per jaar. Dit bedrag gaat uit van goed geplande preventieve maatregelen voor het dagelijks onderhoud, groot onderhoud en tijdige vervangingen én het werk met werk maken volgens de principes van opgavegericht beheer. Op basis van berekeningen concluderen we nu dat opgavegericht beheer gemiddeld 9% extra kost aan investeringen. Hierbij geldt het uitgangspunt dat de benodigde verbetering aansluit bij een technisch noodzakelijke vervanging, ofwel om de functionele kwaliteit te verbeteren, moet er wel een vervangingsbehoefte aanwezig zijn. Juist dan maken we werk met werk.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	6	4.	De strategie van opgavegericht beheer	36
1.1	Opgavegericht beheer	7			
1.2	Positionering	8			
1.3	Leeswijzer	9	5.	Wat opgavegericht beheer de gemeente oplevert en bespaart	46
2.	Afbakening en definities	10	6.	Wat het opgavegericht beheer kost	50
2.1	Wat is de openbare ruimte?	11	6.1	Bepalen kosten van opgavegericht beheer	51
2.2	Tien beheerdomeinen	13	6.2	Benodigde middelen	53
2.3	Karakteristiek van de Haarlemse openbare ruimte	13	6.3	Actuele vervangingsbehoeften	56
2.4	Beheeractiviteiten	16	6.4	Wat is er extra nodig van de organisatie?	58
2.5	Kwaliteitsambities	18			
3.	Opgaven in de openbare ruimte	22	Bijlage 1: De kwaliteiten die we nu realiseren		60
3.1	Mengen en verdichten	24	Bijlage 2: Opgavegerichte beheerambities		64
3.2	Buurtgericht ontwikkelen	26	Bijlage 3: Verkenning kosten opgavegericht beheer		66
3.3	Vergroenen en vernatten	28	Bijlage 4: Toereikendheid budgetten opgavegericht beheer		72
3.4	Bevorderen van een gezonde leefomgeving	30	Bijlage 5 : Toereikendheid budgetten herinrichting vanuit technische kwaliteit		76
3.5	Ruimte voor de energietransitie	32			
3.6	Mobiliteitstransitie	34			

01 Inleiding

De kwaliteit van de openbare ruimte is van groot belang voor de gezondheid en welzijn van onze inwoners en voor de vitaliteit van onze winkelcentra, stationsgebieden en woonwijken. De gemeente is verantwoordelijk voor het inrichten en beheren van die openbare ruimte. Er zijn in de loop van de jaren honderden miljoenen geïnvesteerd in de openbare ruimte die bijdragen aan de behoeften van de stad op het gebied van milieu, economie, bereikbaarheid, mobiliteit en natuur. De kosten voor het compleet vervangen van de huidige openbare ruimte bedragen op dit moment € 1,6 miljard. Via zorgvuldig beheer zorgen we ervoor dat de investeringen in de openbare ruimte hun waarde zo goed en zo lang mogelijk behouden.

Dit Strategisch Beheerplan Openbare Ruimte (SBOR) legt de visie op beheer en onderhoud vast, met de daarvoor benodigde middelen. Het plan biedt een kader voor de komende jaren voor de uitvoering van zowel dagelijks en groot onderhoud als vervangingen en herinrichtingen. We stellen in dit strategische plan een belangrijke koerswijziging voor het beheer en onderhoud voor, namelijk 'opgavegericht beheer'.

1.1 Opgavegericht beheer

De invoering van de Omgevingswet brengt de fysieke, ruimtelijke opgaven in onze stad steeds meer samen. Dat betekent dat ook de positie en invulling van beheer en onderhoud verandert. De visie die in 2012 op het beheer en onderhoud is vastgesteld, die van 'in stand houden', past niet meer. We kunnen niet langer de openbare ruimte onderhouden en terugleggen zoals deze veertig jaar geleden is aangelegd. De wereld verandert en de openbare ruimte moet erop worden aangepast, zodat de inwoners van Haarlem er over honderd jaar nog steeds veilig en plezierig kunnen wonen. Het is ons doel om dat zo goed mogelijk te doen. Daarom kiezen we voor 'opgavegericht beheer'. Opgavegericht beheer staat voor een brede kijk op het gebruik en functioneren van openbare ruimte. Niet alleen naar de scheurtjes in de weg, maar ook naar onveilige verkeerssituaties, plekken die sneller overstroomd bij harde regenbuien en naar de opgaven onder de grond. We kunnen ons niet langer bezig houden met alleen het onderhoud, maar moeten kijken hoe en waar de functionele

kwaliteit van de openbare moet worden verbeterd als we de openbare ruimte toch al gaan vervangen. Beheerders die opgavegericht beheren, dragen daarmee ook bij aan de mobiliteitstransitie, energietransitie en klimaattransitie van Haarlem. Het betekent dat we bij het plannen van het onderhoud en de vervangingen ook de aansluiting zoeken bij de opgaven van externe partijen zoals netbeheerders en woningcorporaties. Dit vraagt om inzicht in de opgaven op zowel de korte, middellange en lange termijn zodat we vroegtijdig kunnen anticiperen op de ontwikkelingen in onze stad.

Voor de uitwerking van de visie en strategie voor het 'opgave-gericht beheer' maken we gebruik van de zes strategische keuzes die de gemeente Haarlem in haar Omgevingsvisie maakt. We vertalen deze naar een beheer- en programmeerstrategie. Ook koppelen we daar de budgetten aan. Stuk voor stuk voorwaarden die nodig zijn opgavegericht beheer in Haarlem tot een succes te maken.

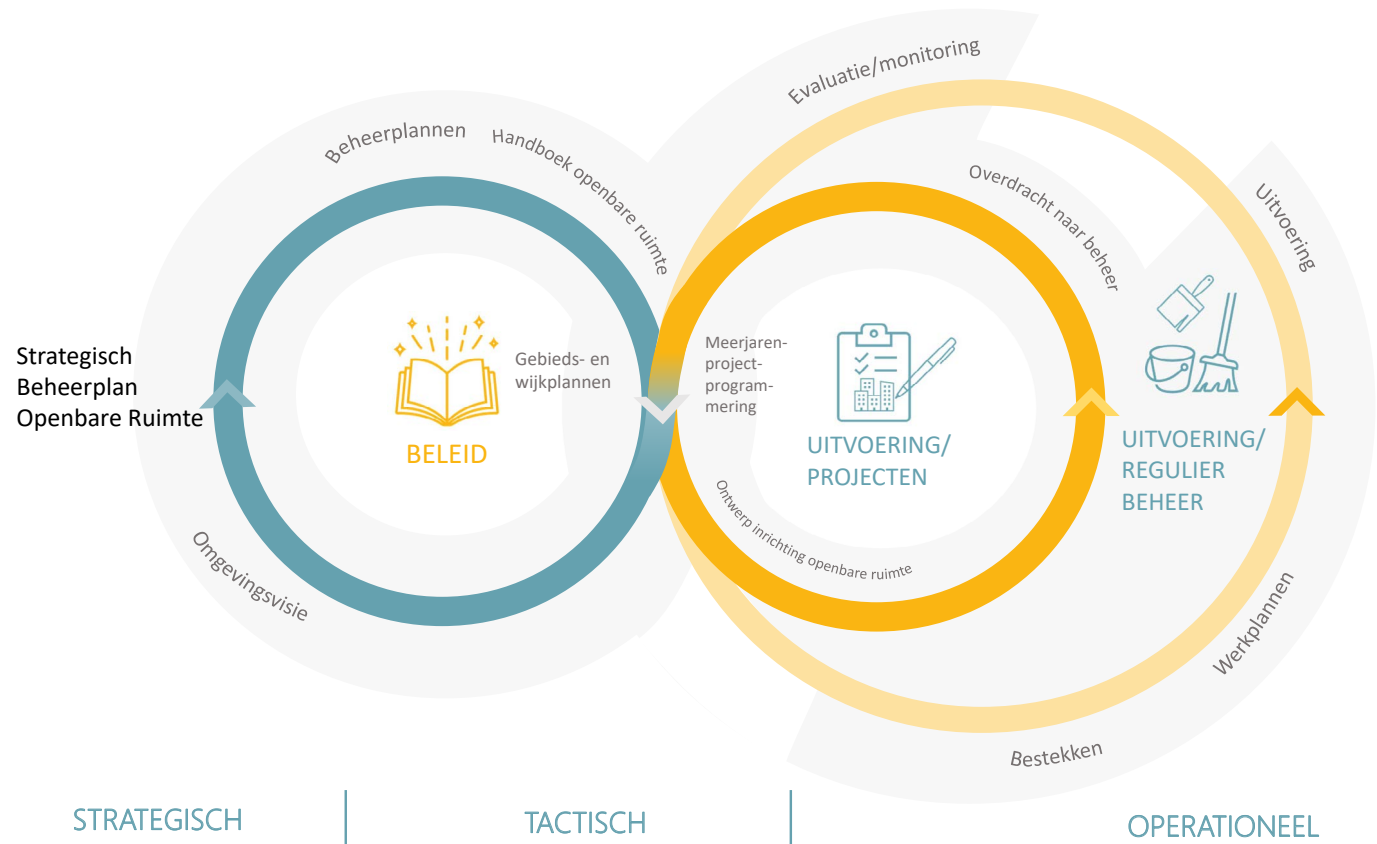
In dit plan gaan we uit van herinrichtingen vanuit technische kwaliteit. Herinrichtingen vanuit een functionele kwaliteit (zie paragraaf 2.4) – ingrepen zonder onderhoudsbehoefte – vallen op dit moment nog buiten de scope van dit plan. Op termijn is het onze ambitie dat de wensen vanuit beheer en beleid samenkomen zodat ook herinrichtingen vanuit functionele kwaliteit onderdeel worden van opgabegericht beheer.

1.2 Positionering

Het Strategisch Beheerplan Openbare Ruimte is het strategische kader voor de tactische uitwerkingen per beheerdomein (beheerplannen), de meerjarenprogrammering en de operationele uitvoering, zie figuur 1-1. De ambities die zijn vastgesteld in de Omgevingsvisie zijn leidend voor

de vertaling naar de ambities in de openbare ruimte. Hetzelfde geldt voor de bestaande beleidsplannen zoals onder andere de Structuurvisie Openbare Ruimte, het Groenbeleidsplan, Strategisch Plan Klimaatadaptatie en het Mobiliteitsbeleid. Veel van deze plannen zijn (of worden nog) gesynchroniseerd met de Omgevingsvisie. De overkoepelende ambities die in deze plannen zijn vastgelegd worden in dit plan samengevat en er worden voorbeelden gegeven van mogelijke uitwerkingen in de openbare ruimte.

In aanvullende plannen (onder andere beheerplannen, uitwerkingen per beheerdomein), worden de ambities uit dit plan verwerkt tot een concrete handelswijze en beleidsindicatoren voor beheer. Het Handboek Inrichting Openbare Ruimte legt de inrichtingseisen vast.

Figuur 1-1: Beleidscyclus van beheer en positionering Strategisch Beheerplan Openbare Ruimte

En op het gebiedsniveau worden voor het beheer en de programmering van projecten de technische kwaliteit en functionele kwaliteit gekoppeld. Dit plan legt op hoofdlijnen vast hoe we per object gaan beheren, hoe we dat zo integraal mogelijk kunnen doen en welke budgetten daarvoor nodig zijn. Het plan is sterk verweven met het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan en het Beleidsplan Schoon. De keuzes die daar worden gemaakt hebben invloed op de kwaliteit, de beleving van de openbare ruimte en de benodigde budgetten. Door bijvoorbeeld zoveel mogelijk rioleringswerkzaamheden te koppelen aan bovengrondse opgaven kunnen we zowel hinder als kosten besparen. En door gericht te reinigen kunnen we de beleving van onze inwoners van de openbare ruimte verbeteren. Waar deze plannen elkaar raken, is dit beschreven. Zowel riolering en water, parkeervoorzieningen als afval en reiniging vallen buiten de scope van dit plan. Goed beheer is een samenspel tussen het strategisch, tactisch en operationele niveau. Een cyclisch proces waarbij veranderende keuzes op strategisch niveau landen in de werkzaamheden op straat, in de uitvoering. De uitkomsten van die werkzaamheden worden gemonitord en geëvalueerd waardoor mogelijk het beleid wordt aangepast, zie figuur 1-1 voor een schematische weergave van de beleidscyclus van beheer en de plek van dit Strategisch Beheerplan Openbare Ruimte.

1.3 Leeswijzer

Het Strategisch Beheerplan Openbare Ruimte bestaat uit de volgende hoofdstukken.

- De begrippen die gebezigd worden in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte zijn niet alledaags en worden daarom in **hoofdstuk 2** toegelicht. We lichten toe hoeveel openbare ruimte we beheren en ook lichten we verschillende invalshoeken van kwaliteit toe;
- In **hoofdstuk 3** gaan we in op het beleid en de ambities van de gemeente Haarlem en hoe de uitwerking van dat beleid de manier waarop we beheren verandert.
- In het daaropvolgende **hoofdstuk 4** is een beheer- en programmeerstrategie beschreven voor opgabegericht beheer;
- In **hoofdstuk 5** wordt vervolgens beschreven wat opgabegericht beheer oplevert.
- Uiteindelijk worden de beheerprincipes en de kwaliteitsambities in **hoofdstuk 6** vertaald naar een financiële strategie. Wat is er op dit moment beschikbaar en wat is er nodig op basis van de kwaliteitsniveaus om opgabegericht beheer uit te voeren?

02 Afbakening en definities

2.1 Wat is de openbare ruimte?

De openbare ruimte wordt in dit plan als volgt gedefinieerd:

- Openbaar toegankelijke buitenruimte: boven- en ondergronds, zowel binnen als buiten de bebouwde kom;
- Objecten in beheer en onderhoud van de gemeente Haarlem: de gemeente neemt hier maatregelen om het object in stand te houden en heeft hiervoor middelen beschikbaar (zie figuur 2-1);
- Veelal in eigendom van de gemeente Haarlem.

Er staat ook een groot aantal objecten in de openbare ruimte in beheer van derden zoals reclameborden, afvalbakken, ondergrondse afvalcontainers en bushokjes. Deze zijn geen onderdeel van dit plan, maar hebben wel invloed op de kwaliteit van de openbare ruimte.

Er zijn ook objecten in de openbare ruimte (al dan niet in eigendom van de gemeente Haarlem) waar afspraken zijn gemaakt over het beheer en onderhoud. Dit geldt bijvoorbeeld ten aanzien van:

- *spoortunnels*, waar de gemeente Haarlem het dagelijks onderhoud uitvoert rond reiniging en verlichting, terwijl ProRail eigenaar is en het constructieve beheer uitvoert;
- *watergangen*, waarbij het waterschap de waterkwaliteit bewaakt en baggerwerkzaamheden laat uitvoeren. Dit geldt voor alle watergangen in de gemeente Haarlem;
- *schoolpleinen*, die ook buiten schooltijd door de buurt als speelplein kunnen worden gebruikt

en als zodanig onderdeel uitmaken van de openbare ruimte. Deze terreinen worden in nauwe samenwerking met de scholen beheerd;

- *begraafplaatsen*. Alle paden en het groen op de Haarlemse begraafplaatsen worden beheerd door de gemeente;
- *sportparken*. De uitvoering van het onderhoud wordt betaald vanuit andere beleidsprogramma's dan het programma voor de openbare ruimte. (Delen van de) beheer- en onderhoudstaken zijn echter in opdracht gegeven bij de beheerafdeling van de gemeente. Over het algemeen geldt dat de terreinen zelf ('de gebieden binnen de afrasteringen') niet tot openbare ruimte wordt gerekend;
- *ontwikkelingsgebieden*. Wanneer een terrein wordt (her)ontwikkeld en binnen de bouwhekken niet meer openbaar toegankelijk is, dan stopt het beheer van de openbare ruimte tijdelijk. Na de formele overdracht na de (her)ontwikkeling komt de vernieuwde of nieuwe openbare ruimte weer terecht bij de beheerafdeling van de gemeente.

1. Groen en bomen

- Groen (o.a. gazons, heesters, vaste planten)
- Plantenbakken
- Bomen

2. Speelvoorzieningen

- Speeltoestellen
- Speelondergronden

3. Verhardingen

- Asfalt (gesloten verharding)
- Elementen (open verharding)
- Halfverhardingen

4. Straat- en verkeersmeubilair

- Straatmeubilair
- Verkeersmeubilair
- Straatnaamborden

5. Openbare verlichting & VRI

- Lichtmasten
- Armaturen
- Bijzondere verlichtingsobjecten
- Verkeersregelininstallaties (VRI)

6. Civiele kunstwerken

- Beweegbare bruggen
- Vaste bruggen
- Tunnels

7. Kademuren en oevers

- Kademuren
- (Natuurlijke) oevers
- Beschoeiing

8. Parkeervoorzieningen

- Slagbomen
- Parkeerautomaten
- Laadpalen
- Alle elementen in een parkeergarage

9. Reiniging

- Straatreiniging
- Reiniging verkeers- en straatmeubilair
- Graffitireiniging
- Gladheidsbestrijding

10. Riolering

- Rioolgemalen
- Drainage
- Kolken
- Bergbezinkbakken
- Gemalen en pompen
- Duikers

2.2 Tien beheerdomeinen

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is in Haarlem georganiseerd rond tien beheerdomeinen. Binnen de beheerdomeinen worden verschillende objecten beheerd, in figuur 2-1 staat hiervan een overzicht met de belangrijkste beheerobjecten per domein.

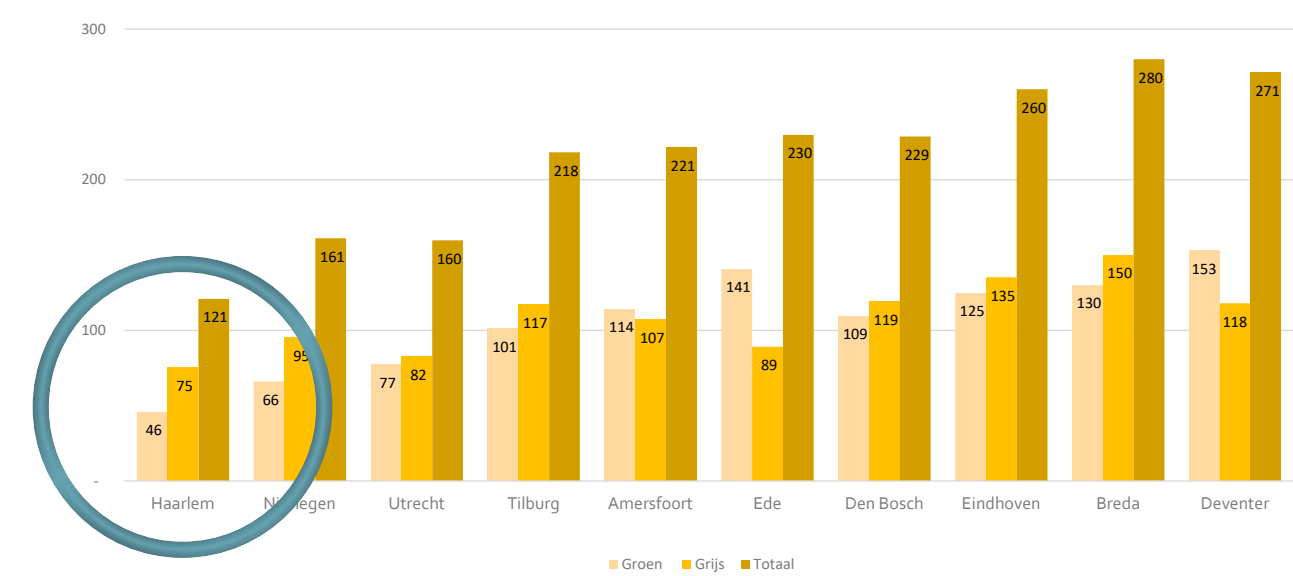
Parkeervoorzieningen (8), Reiniging (9) en Riolering (10) vallen buiten de scope van dit plan.

- **Parkeervoorzieningen** worden de komende jaren vernieuwd en vanaf dat moment ook gelijk opgenomen in onderhoudsprogramma genomen bij de gemeente.
- Het domein **Reiniging** is voor het grootste gedeelte (met uitzondering van de afvalbakken) geen object in de zin dat het een geïnvesteerde waarde buiten op straat vertegenwoordigt.

- **Riolering** behoort ook tot de objecten van de openbare ruimte, maar heeft een eigen financiering (rioolheffing) en een daarbij behorend wettelijk verplicht instrumentarium (vGRP). Er is een sterke relatie met de openbare ruimte en de werken die hierin worden uitgevoerd. Ook de ambities worden in het vGRP geformuleerd. Ambities over waterkwaliteit en water wordt in het Integraal Waterplan onderbouwd.

2.3 Karakteristiek Haarlemse openbare ruimte

In totaal beheert de gemeente Haarlem bijna 9,3 miljoen vierkante meter verharding en groen (exclusief water). Dit betekent dat voor elke woning in Haarlem 121 vierkante meter openbare ruimte wordt onderhouden, exclusief water. In vergelijking met andere gemeenten is dit per woning relatief weinig, zie hiervoor de statistieken in figuur 2-2.

Figuur 2-2: Overzicht openbare ruimte in m2 per woning in beheer van de gemeente Haarlem, verdeeld in groen, grijs en totaal.

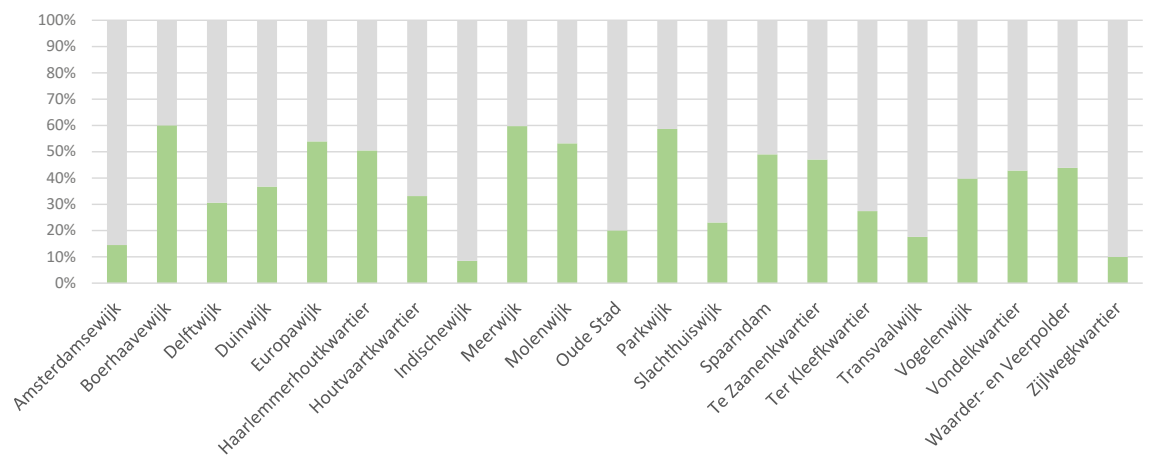
Figuur 2-1: De tien beheerdomeinen van de gemeente Haarlem inclusief belangrijkste beheerobjecten

Van de Haarlemse openbare ruimte is bijna 62 procent verhard; het andere deel is openbaar groen. In vergelijking met andere middelgrote steden is de Haarlemse openbare ruimte ‘compact en stenig’ te noemen, passend bij een sterk verstedelijkte stad (met meer dan 5.500 inwoners per vierkante kilometer hoort Haarlem bij de gemeenten met de hoogste dichtheid van Nederland).

De Haarlemse openbare ruimte varieert wel sterk per wijk, zoals te zien is in figuur 2-3. Vooral in het stadsdeel Schalkwijk zijn er veel wijken met een hoog percentage groen zoals Europawijk, Boerhaavewijk en Meerwijk. De Indische wijk en Amsterdamsewijk

vallen op doordat ze extreem stenig zijn; twee wijken die gebouwd zijn tussen 1900 en 1920 en gekenmerkt worden door dichte bebouwing en smalle straten. In de openbare ruimte staan uiteenlopende objecten, zoals ruim 61.000 bomen, 21.000 lichtmasten en meer dan 1.100 speel- en sporttoestellen. Zie figuur 2-4 voor de details.

De openbare ruimte in beheer van de gemeente Haarlem is de afgelopen tien jaar beperkt toegenomen. Dat komt doordat de gemeente Haarlem weinig tot geen grote ontwikkelgebieden als nieuwe uitleg heeft gehad en vooral heeft herontwikkeld binnen de bestaande contouren.

Figuur 2-3:
Procentuele verdeling groen en grijs per wijk in beheer van de gemeente Haarlem

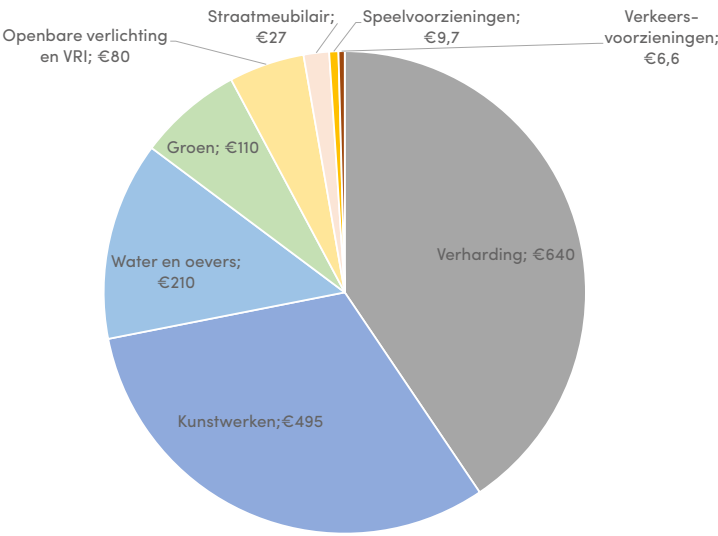

Figuur 2-4:
Overzicht belangrijkste objecten in beheer van de gemeente Haarlem

Raming van de totale investeringswaarde van de openbare ruimte

De openbare ruimte van Haarlem – en alle daarin opgenomen objecten (exclusief riolering) – vertegenwoordigen een totale waarde van bijna € 1,6 miljard, zie figuur 2-5. Daarbij hebben we nog eens € 640 miljoen areaal onder de grond zitten in de vorm van riolering en drainage. Tijdig beheer en onderhoud moet ervoor zorgen dat deze waarde behouden blijft. Ondanks dat, zullen onderdelen van de openbare ruimte op enig moment aan het einde van hun levensduur komen en vervangen moeten worden. Voor veel van de bovengrondse openbare ruimte (zoals de verhardingen, het groen, de verlichting) geldt een vervangingstermijn van 40 tot 50 jaar. Voor civieltechnische kunst-werken zoals bruggen en kademuren is de vervangingstermijn langer, tot circa 100 jaar. Voor kleinere objecten zoals de speelvoorzieningen en het straatmeubilair juist weer korter. Bij een totale geïnvesteerde waarde van bijna € 1,6 miljard en de genoemde globale uitgangspunten voor vervanging moet Haarlem op de lange termijn gemiddeld ieder jaar voor € 22 miljoen euro aan areaal in haar openbare ruimte vervangen.

De leeftijdsopbouw van de openbare ruimte kent uiteraard over de afgelopen decennia niet een gelijkmatige verdeling. Uitgaande van de gemiddelde vervangingstermijn van 40-50 jaar staat onze stad in de wijken die voor de jaren tachtig zijn gebouwd een vervangingsgolf te wachten. Er is in de afgelopen jaren in diverse delen van de stad al wel geïnvesteerd in vervangingen van de openbare ruimte, vaak aansluitend op stedelijke herstructurerings- en inbreidingsprojecten. Ondanks die investeringen moeten we constateren dat een bovengemiddeld deel van het areaal openbare ruimte aan het einde van de levensduur is gekomen. In dit Strategisch Beheerplan gaan we hier nader op in en introduceren we ‘opgavegericht beheer’ als strategie om die noodzakelijke vervangingen niet zozeer als een financiële last te zien, maar als kans te beschouwen om via het beheer en onderhoud bij te dragen aan de opgaven en ambities die Haarlem heeft voor de openbare ruimte.

Figuur 2-5:
Raming totale investeringswaarde (bedragen x € 1 miljoen) openbare ruimte in beheer van de gemeente Haarlem, in totaal € 1.578.300.000

2.4 Beheeractiviteiten

De gemeente Haarlem zet verschillende beheermaatregelen in om de openbare ruimte in stand te houden en te verbeteren. Deze beheer- en onderhoudsmaatregelen verschillen door hun aanpak en manier van plannen en door de wijze waarop zij worden bekostigd. Het onderhoud en (technisch) vervangen stonden centraal bij het beheer als technische instandhoudingsopgave. In Haarlem gaan we uit van vijf verschillende beheeractiviteiten:

1	2	3	4	5
Service-onderhoud	Dagelijks onderhoud	Groot onderhoud	Vervanging	Herinrichting vanuit technische kwaliteit
Niet gepland, correctief service-onderhoud dat bestaat uit het reageren op meldingen, het (niet-planmatig) repareren van (storm)schades en vernielingen en het ondersteunen van burgerinitiatieven. Vaak worden de werkzaamheden uitgevoerd naar aanleiding van meldingen door inwoners of op basis van eigen waarnemingen door medewerkers van de gemeente. Voorbeelden zijn de aanpak van losliggende stoeptegels, het verminderen van wortelopdruk of kapotte verlichting voorzien van een nieuwe lamp. De gemeente Haarlem heeft hiervoor het ‘meldpunt openbare ruimte’.	Planmatig, preventief onderhoud dat frequent wordt uitgevoerd (periodiek terugkerend) of betrekking heeft op ingrepen op een klein gedeelte van het object. Het grootste deel van het dagelijks onderhoud gaat over het “vegen, maaien en schoffelen”. Tot slot is ook het aanpakken van ziekten en plagen, zoals eikenprocessierups, plaagdierenbestrijding, Japanse duizendknoop of essentaksterfte, een aanzienlijke taak in het dagelijks onderhoud. Het dagelijks onderhoud is in Haarlem georganiseerd via grote contracten voor respectievelijk de verhardingen, het groen en spelen, de civiele kunstwerken en oevers en de openbare verlichting en de verkeersregelinstallaties. In het dagelijks onderhoud wordt ook bijgedragen aan opgaven door bijvoorbeeld ecologisch en dynamisch maaibeheer uit te voeren in bermen voor bijen en vlinders om de biodiversiteit te vergroten, of in bestekken te kiezen voor fossielvrije uitvoering van onderhoud.	Grotere en meer ingrijpende activiteiten voor de instandhouding op een groot deel van het object. Groot onderhoud is gericht op het in standhouden van het object en wordt doorgaans “eens in de zoveel jaar” uitgevoerd. Groot onderhoud betreft maatregelen, waarvan je weet dat ze eens in de zoveel tijd moeten worden uitgevoerd om de beoogde levensduur van een object te kunnen halen. De maatregelen kunnen daardoor projectmatig worden gepland. Voorbeelden zijn het vervangen van asfaltlagen, schilderwerk, inboeten van groen, etc. In de praktijk wordt groot onderhoud regelmatig aangegrepen om kwaliteitsverbeterende maatregelen uit te voeren. Er is dan feitelijk niet sprake van een groot onderhoud, maar van een herinrichting.	Het totaal vervangen van een object aan het einde van de technische kwaliteit. Bij vervanging verandert primair de inrichting en de functie van het object niet. Materiaal en constructie worden wel vernieuwd (1 op 1 vervanging). Bij vervanging wordt altijd bezien of het object nog aan de functievereisten voldoet. Als dat niet het geval is, leidt vervanging ook tot herinrichting van de openbare ruimte. In de praktijk wordt een vervanging veelal aangegrepen om functionele maatregelen uit te voeren en beleidsambities te realiseren. Er is dan feitelijk niet sprake van een vervanging, maar van een herinrichting.	Bij een herinrichting vanuit technische noodzaak krijgt een object, of een deel van de openbare ruimte, een andere functie met bijbehorende inrichting. De aanleiding bij dit type herinrichting komt vanuit groot onderhoud of vervanging van een object in de openbare ruimte waarbij wordt gekozen voor een gewijzigde functionaliteit. Dit type herinrichting valt binnen de scope van dit plan. Herinrichting vanuit functionele kwaliteit Bij een herinrichting vanuit de functionele kwaliteit krijgt een object, of een deel van de openbare ruimte, een andere functie met bijbehorende inrichting. De aanleiding bij dit type herinrichting komt vanuit het achterblijven van de gewenste functionaliteit (bijvoorbeeld een verkeerskundige herinrichting die noodzakelijk is om een groter aanbod verkeerbewegingen kan verwerken). Dit type ingrepen, enkel geïnitieerd vanuit functionele kwaliteit en niet vanuit de (technische) onderhoudsbehoefte, valt buiten de scope van dit plan. De reden hiervoor is dat deze herinrichtingen als keuze worden voorgelegd bij het vaststellen van het beleidsplannen. Er kan dan ook worden gekozen voor het gewenste tempo van uitvoeren.

2.5 Kwaliteitsambities

Het beheer en onderhoud van openbare ruimte ontwikkelt zich van een voornamelijk technische aangelegenheid naar een werkveld waar steeds meer aandacht is voor opgaven als klimaatadaptatie, de beleving van de openbare ruimte door inwoners en een verhoogde betrokkenheid van de gebruikers van de openbare ruimte. Dit leidt tot een noodzaak om voor meer onderwerpen gewenste kwaliteiten vast te leggen. We beschrijven in dit hoofdstuk de definities van de verschillende kwaliteiten vanuit vier invalshoeken en beschrijven wat we willen bereiken:

- 1. Beeldkwaliteit
- 2. Technische kwaliteit
- 3. Functionele kwaliteit
- 4. Belevingskwaliteit

Het sturen op beeldkwaliteit en technische kwaliteit waren in de voorgaande ‘Visie en Strategie’ uit 2012 en de actualisatie daarvan in 2018 de centrale sturingsprincipes voor het beheer en onderhoud van de Haarlemse openbare ruimte. Zij blijven belangrijk, maar we voegen functionele kwaliteit en belevingskwaliteit als invalshoeken voor kwaliteit toe.

1

Beeldkwaliteit

We werken met de landelijk geüniformeerde CROW-beeldmaatlatten. Deze systematiek hanteert 5 niveaus (van A+ tot D) van beeldkwaliteit. Hierbij geldt dat A+ het hoogste niveau is en D de laagste.

Voor de sturing op beeldkwaliteit gaan we ervan uit dat tenminste 90% van de openbare ruimte moet voldoen aan het vastgestelde niveau. Op basis van de ambitieniveaus geeft de gemeente opdracht aan haar contractpartners om de kwaliteit buiten op straat te realiseren. Hoe hoger het niveau, hoe hoger de beheerinspanning en de kosten zullen zijn om de kwaliteit te halen.

Het ambitieniveau voor de openbare ruimte in de gemeente Haarlem is verdeeld in functiegebieden. Deze basiskwaliteit garandeert dat de openbare ruimte veilig, functioneel en prettig in gebruik is. De ‘A-accenten’ zijn gericht op groenvakken, meer reiniging (zwerfafval, onkruid op verharding, hondenpoep, wildplak en graffiti) en meer aandacht voor straatmeubilair (banken, afvalbakken) in met name de binnenstad, monumentale parken en de winkelcentra. In figuur 2-7 staan de beeld-kwaliteitsambities waar sinds het vaststellen van de Visie en Strategie Openbare Ruimte uit 2012 op wordt gestuurd.

	heel en veilig								schoon
	verhardingen gesloten en elementen)	groenvoorzieningen	openbare verlichting	oevers en water	kunstenwerken	speelvoorzieningen	straatmeubilair	verkeersregeltechniek, bewegwijzering, bebording	
binnenstad	B	A	A	B	B	B	A	B	A
knooppunten en winkelcentra	B	A	A	B	B	B	A	B	A
hoofdinfrastructuur	B	B	B	B	B	B	B	B	A
monumentale parken	B	A	B	B	B	B	A	B	A
overige parken en groengebieden	B	B	B	B	B	B	B	B	B
woonwijken	B	B	B	B	B	B	B	B	B
bedrijventerreinen	B	B	B	B	B	B	B	B	B
buitengebied	C	C	C	B	B	B	C	B	C

Figuur 2-7: Ambities openbare ruimte Haarlem op basis van beeldkwaliteit

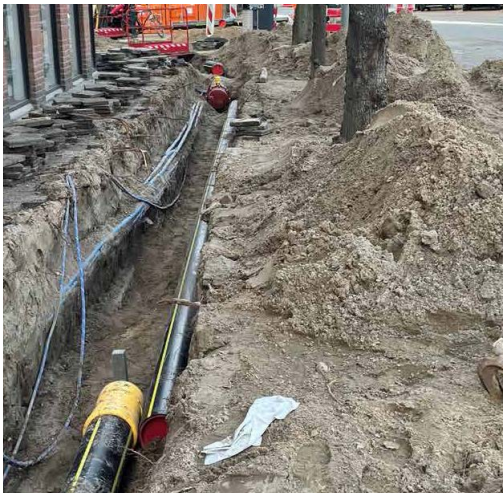
2 Technische kwaliteit

Per beheerdomein sturen we naast beeldkwaliteit ook op technische kwaliteit aan de hand van inspecties. Een asfaltweg kan goed scoren op beeldkwaliteit, maar een boring zegt pas iets over de kwaliteit van de fundering en levensvatbaarheid van de weg. De ingrepen voor groot onderhoud en vervanging worden veelal gepland op basis van technische inspecties. Er vinden daarom voor de verschillende beheerdomeinen periodieke inspecties plaats. Dit gebeurt vaak via landelijke, uniforme NEN of andere landelijke gangbare technische normeringen.

Wanneer er op basis van de technische inspecties wordt bepaald dat het object moet worden vervangen, dan wordt deze vervanging ingepland binnen de meerjarenprogrammering.

Wanneer groot onderhoud of vervanging niet binnen de meerjarenprogrammering past (0-5 jaar vooruit), noemen we dat achterstallig onderhoud.

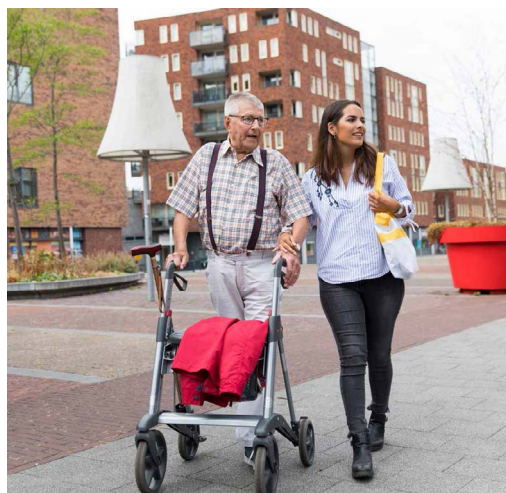
Dit kan bijvoorbeeld voorkomen als de onderhoudsvoorraad op basis de technische inspecties te groot is om binnen vijf jaar weg te werken. Bij het programmeren van onderhoud houden we rekening met het bereikbaar houden van de stad, de grootschalige herinrichtingsplannen en de financiële mogelijkheden die beschikbaar zijn.

3 Functionele kwaliteit

Het beheer wordt al lange tijd niet alleen ingegeven door de technische kwaliteit, meer en meer wordt gekeken naar het functioneren van de openbare ruimte. Het gaat dan onder andere over straten die niet meer verkeersveilig zijn, waar vaak water op straat staat en waar mindervaliden zich niet goed kunnen verplaatsen. Deze opgaven worden vaak meegenomen bij vervanging. Voor de functionele kwaliteiten zijn voor veel onderwerpen nog geen meetbare kwaliteitsambities vastgelegd en het behalen van de kwaliteitsambities is daarbij vaak een samenspel tussen zowel de particulier en publieke ruimte, denk bijvoorbeeld aan klimaatadaptatie waarbij ook de inzet van particuliere tuinen gewenst is. Dat maakt het formuleren van functionele kwaliteiten uitdagend. Het is een proces dat nog volop in ontwikkeling is, in Haarlem, maar ook in de rest van Nederland. De kwaliteitseisen worden in aanvullende plannen nader geconcretiseerd. We hebben als doel om in de tactische beleidsplannen en domeinbeheerplannen de functionele kwaliteiten te concretiseren om deze mee te nemen in de afwegingen die worden gemaakt in de meerjarenprogrammering.

Voor een aantal onderwerpen zijn al wel meetbare functionele kwaliteiten opgesteld. Zo zijn er afspraken gemaakt om het groen en de ecologie te stimuleren door te sturen op het vergroten van het groenoppervlak van de gemeente ten faveure van verharding, het aantal bomen in beheer van de gemeente te verhogen en het aantal groenstroken waar ecologisch wordt beheerd uit te breiden in hectare. Ook zijn er voor verschillende parken beheerplannen opgesteld waarbij het beheer zicht richt op het behalen van een eindbeeld in plaats van een beeldkwaliteit.

4 Belevingskwaliteit

Door te sturen vanuit beleving staat niet altijd langer de hoeveelheid zwerfafval of de lengte van het onkruid centraal, maar kijken we naar de beleving van de inwoners. Beleving gaat verder dan tevredenheid. Het gaat bijvoorbeeld ook over het gevoel van veiligheid dat inwoners ervaren en de mate waarin ze invloed hebben op de inrichting van hun stad.

Er zijn verschillende manieren om de beleving van de openbare ruimte te verbeteren. Het beter onderhouden van de openbare ruimte heeft namelijk niet altijd direct een invloed op de beleving en tevredenheid van inwoners. Het is behalve onderhoud en vervanging (het verbeteren van de openbare ruimte), een combinatie aan beheermaatregelen op het gebied van communicatie en dienstverlening (zichtbare schoonmaakacties, correcte afhandeling van meldingen), participatie (actief bijdragen aan bewonersinitiatieven, betrokkenheid inwoners vergroten via groenadoptie of door mee te denken over herinrichtingsprojecten), en toewerken naar een meer gezonde en inclusieve openbare ruimte.

Het meten en monitoren van beleving staat nog in de kinderschoenen. In de gemeente Haarlem wordt jaarlijks via de inwonerspeiling (het Omnibusonderzoek) in kaart gebracht wat Haarlemmers van hun stad en buurt vinden. Het levert informatie op over de beleving en mening van Haarlemmers over de fysieke leefomgeving. Het streven is dat 50% van de inwoners tevreden is over het onderhoud van de openbare ruimte in hun wijk en dat de inwoners de kwaliteit beoordelen met een 7 in 2025.

03 Opgaven in de openbare ruimte

Onze gemeente staat voor een aantal belangrijke opgaven in de fysieke leefomgeving. Om goed opgavegericht beheer uit te voeren brengen we in dit hoofdstuk in kaart wat de impact is van deze opgaven op de openbare ruimte en wat dat betekent voor het beheer. We beschrijven de opgaven aan de hand van de zes strategische keuzes uit de Omgevingsvisie.

- 1 Mengen en verdichten
- 2 Buurtgericht ontwikkelen
- 3 Vergroenen en vernatten
- 4 Bevorderen gezonde leefomgeving
- 5 Ruimte voor energietransitie
- 6 Mobiliteitstransitie

De zes strategische keuzes worden niet uniform over heel Haarlem op dezelfde manier uitgevoerd maar houden rekening met de eigenschappen van de verschillende buurten. Het betekent dat er geen blauwdruk is waarmee de openbare ruimte in Haarlem klimaatadaptiever, gezonder en veiliger wordt. Wat er nodig is verschilt per straat, buurt en wijk.

Waar algemene beleidsuitgangspunten kunnen worden geformuleerd, gaan we deze formuleren. Het belangrijkste is dat deze zes strategische keuzes onderdeel gaan uitmaken van de overeenkomsten met aannemers en als afweging in de meerjarenprogrammering waardoor er altijd nagedacht wordt over het aanpakken van de grote Haarlemse opgaven via de openbare ruimte.

1

Mengen en verdichten in de openbare ruimte

De komende jaren gaan er in Haarlem extra woningen worden gebouwd om ervoor te zorgen dat er voor alle doelgroepen een woning is. Deze extra woningen komen vooral rondom de HOV-knooppunten en in de ontwikkelzones. Dit heeft invloed op de beschikbare openbare ruimte in de gemeente. Er is gemiddeld weinig openbare ruimte per inwoner beschikbaar in Haarlem en het is onze taak om de openbare ruimte die overblijft zo goed mogelijk in te zetten. Dat doen we bijvoorbeeld via multifunctioneel ruimtegebruik waarbij een speelplek voor kinderen ook gebruikt kan worden als bootcampplek voor volwassenen. Daarnaast wordt er vanuit het Mobiliteitsbeleid ingezet op het stimuleren van deelmobiliteit via stadsdeelmobiliteitshubs waardoor het aantal geparkeerde auto's op straat afneemt en er meer ruimte ontstaat om te vergroenen en onder andere bij te dragen aan doelstellingen op het gebied van biodiversiteit en klimaatadaptatie. Een andere manier waarop er wordt gewerkt aan de gemeentebrede vergroeningsopgave is door uit te gaan van het principe van natuurinclusief bouwen waarbij we de komende jaren onder andere meer gevelgroen gaan aanbrengen in de straten waar de vergroeningsopties beperkt zijn.

Het mengen verdichten van de stad betekent daarnaast dat er meer mensen gebruikmaken van de straten, pleinen en het groen. Het gevolg is dat deze gebieden intensiever moeten worden beheerd om dezelfde kwaliteit te behalen. Verdichten betekent echter niet per se dat de openbare ruimte onder druk komt te staan en afneemt in kwaliteit. Door meer in de hoogte te bouwen, kan er in het geval van sloop-nieuwbouw zelfs meer openbare ruimte terugkomen en nieuwe ontwikkelingen bieden ook kansen om nieuwe icoonplekken te maken van hoge kwaliteit. De ontwikkelzones en HOV-knooppunten zijn vaak goed ontsloten met het openbaar vervoer waardoor de gebieden autoluw gemaakt kunnen worden en veel inwoners van de gemeente Haarlem er kunnen recreëren en sporten.

2 Buurtgericht ontwikkelen

We zien dat verschillende grote veranderingen, zoals globalisering, vergrijzing en digitalisering, die de samenleving heeft doorgemaakt en nog zal doormaken, invloed hebben op het sociaal weefsel van de stad en speelt hierop in bij het realiseren van deze doelen. Om elkaar te begrijpen en gezamenlijk aan de toekomst van de stad te kunnen bouwen is het belangrijk dat we elkaar ontmoeten. Ontmoeten gaat gemakkelijker op de fiets en te voet en op plekken waar mensen van nature samenkomen. De ambitie is dat Haarlemmers belangrijke dagelijkse voorzieningen binnen maximaal tien minuten op de fiets, of te voet kunnen bereiken. Alle wijken en stadsdelen worden dan ook via een fijnmazige wandel- en fietsnetwerken verbonden met elkaar.

Dit betekent dat we de verbinding tussen en binnen de stadsdelen moeten verbeteren. Dit doen we door barrières tussen stadsdelen voor fiets- en wandelroutes weg te nemen, bijvoorbeeld door fietstunnels aan te leggen onder drukke wegen door. Dat we autodominantie in wijken terugdringen door bijvoorbeeld de snelheidslimiet te verlagen en straten te vergroenen. En dat we inwoners verleiden om te verblijven en te recreëren in de openbare ruimte door te achterhalen hoe we hun beleving kunnen vergroten, door aangename groene ontmoetingsplekken te maken en speelverleidingen aan te brengen zoals speellinten door de wijk heen, met name in wijken waar de gezondheid laag is.

We zetten daarnaast in op multifunctioneel gebruik van publieke ruimten van schoolpleinen en sportparken door ze open te stellen buiten school- en sporttijden om. Bij herinrichting stellen we de ontmoetingsfunctie op pleinen en in parken centraal door aangename plekken te maken met voldoende zitmogelijkheden en met voldoende groene beschutting op warme zomerse dagen. Daarnaast is het betrekken van inwoners bij het onderhoud van de openbare ruimte een belangrijke manier om inwoners betrokken te laten voelen bij hun wijk. We dagen inwoners uit om het onderhoud van de groene openbare ruimte van ons over te nemen of samen met ons vorm te geven.

3 Vergroenen en vernatten

Als we nu niet starten met de aanpak van de toenemende gevolgen van de klimaatverandering, dan staan over dertig jaar delen van Haarlem bij regenbuien onder water en bij hittegolven is het onleefbaar in de stad. We krijgen steeds meer te maken met extreme hitte, droogte en regenval. Daarom heeft Haarlem als doel gesteld om in 2050 klimaatbestendig te zijn. Het doel is dat de openbare ruimte optimaal bijdraagt het beperken van wateronderlast en -overlast, bijdraagt aan de bestrijding van hittestress en speelt in op langere periodes van droogte zodat Haarlem in 2050 klimaatbestendig is.

Alle ingrepen in de openbare ruimte gebruiken we om de bergingscapaciteit voor regenwater te vergroten. Dit doen we door bijvoorbeeld het rioolstelsel op te waarderen en de drainage van de openbare ruimte te verbeteren door bijvoorbeeld waterdoorlatende parkeerplekken te maken, waterbergende en afvoerende straten (piekbelasting van 70 t/m 90 mm) aan te leggen en wadi's te maken in bestaande groengebieden. Daarnaast worden er bij de herinrichting van straten vaker watergangen aangelegd op boezemniveau en worden bestaande watergangen verbreed. Bij nieuwbouw en verbouw wordt berging op eigen terrein verplicht.

Inspelen op langere periodes van hitte doen we door het vergroenen van de openbare ruimte op plekken waar veel personen wonen en samenkomen die kwetsbaar zijn voor hittestress. Dit geldt bijvoorbeeld voor de openbare ruimten rond zorginstellingen en scholen. Waar niet genoeg ruimte is voor bomen, werken we met schaduwdoeken. Voor de hele gemeente betekent het dat er voldoende groene plekken op loopafstand van elke woning moeten zijn. We hanteren hiervoor de 3-30-300-regel. De ambitie is dat er vanuit elke woning minimaal 3 bomen zichtbaar zijn, 30% van buurt groen is en op 300 meter een park toegankelijk is. Het uitbreiden en versterken van het groen is bij herinrichtingen altijd de voorkeursmaatregel.

Dit betekent dat we de komende jaren flink gaan vergroenen in sommige buurten en we zetten daarbij in op waardevolle bomen die tot volle wasdom kunnen komen. In stadsdelen waar de benodigde extra ruimte voor groen en water (en daarmee het aantal te vervallen parkeerplaatsen) erg groot is, wordt in aanvulling op alternatieve vormen van (deel)mobiliteit gekeken naar alternatieve parkeervoorzieningen, bijvoorbeeld in de vorm van stadsdeelhubs.

4 Bevorderen van een gezonde leefomgeving

De manier waarop de stad is ingericht draagt in belangrijke mate bij aan de gezondheid van haar inwoners. Een gezonde leefomgeving is belangrijk voor mens en dier, zoals ook de covid-pandemie duidelijk heeft gemaakt. Haarlem heeft daarom als doel de stad gezonder en biodiverser te maken, zodat mens en dier en prettig en gezond kunnen leven.

Dit doen we door het ecologisch netwerk te versterken waarbij we ecologisch hotspots en groengebieden met elkaar willen verbinden. We gaan daarom meer grasvelden ecologisch beheren. Daarnaast willen we de ecologische doelstellingen slim combineren met bijvoorbeeld een zonneveld of met de klimaatopgave door bijvoorbeeld een wadi aan te leggen. We kiezen daarbij voor typen beplanting en bomen gericht op het veranderende klimaat en leggen meer natuurvriendelijke oevers aan. Bij elke ingreep gaan we uit van het 'groen, tenzij'-principe.

We zetten op bewegen en recreëren door in te spelen op de behoefte van inwoners. Hierbij besteden we aandacht aan de beleving van inwoners van de openbare ruimte. We onderzoeken of er voldoende speel- en sportaanleidingen in de openbare ruimte zijn en verbeteren dit door bijvoorbeeld beweeggrondjes aan te leggen en sporttoestellen te plaatsen, of leggen juist meer paden door het groen aan, maar we kijken ook hoe mensen zich veiliger kunnen voelen door bijvoorbeeld de openbare ruimte beter te verlichten of onveilige plekken meer open te maken. Een ander manier waarop we direct willen bijdragen aan gezonde inwoners is het gebruik van stil asfalt waardoor de geluidsoverlast afneemt.

Extra groen en water in de stad aanbrengen is een van de grote opgaven. Dit zorgt voor een betere luchtkwaliteit, biodiversiteit en nodigt uit tot sporten, fietsen, wandelen, spelen en ontspannen. Hiermee dragen we bij aan een gezonde leefomgeving en gezondere inwoners.

5 Ruimte voor de energietransitie

Duurzame energie en warmtewinning kosten ruimte, zowel boven- als ondergronds. De benodigde voorzieningen kunnen niet allemaal in het stedelijke gebied landen. Ook vraagt de ruimteclaim die de energietransitie met zich meebrengt afstemming met de beschikbare ruimte zowel boven als onder de grond.

De grote ruimtelijke claims behorende bij de energietransitie vragen om goede regie en planning van de ondergrond en openbare ruimte. Zeker omdat er naast de energietransitie nog een aantal grote ruimtelijke claims liggen die om dezelfde ruimte concurreren, onder andere met betrekking tot klimaatadaptatie. Het vereist dat we verbinding zoeken met de rioolvervangingsopgave en de klimaatuitvoeringsagenda om werk-met-werk te maken, en de ruimtereserveringen voor de verschillende opgaven op elkaar af te stemmen. De Haarlemse Transitievisie Warmte benoemt al oplossingsrichtingen per buurt. In de Transitievisie Warmte zijn kansrijke gebieden aangewezen voor warmtenetten tot en met 2040.

De uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk betekent dat er enkele honderden extra distributieruimten nodig zijn voor de distributie en opslag van elektriciteit. Deze ruimte moeten we reserveren of creëren en de distributieruimten in de openbare ruimte moeten we integraal ontwerpen en combineren met andere ruimteclaims in de openbare ruimte.

We zetten in het dagelijks onderhoud in op het duurzamer uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden door het gebruik van meer elektrische apparatuur. Voor het opwekken van energie liggen er vooral kansen om parkeervoorzieningen optimaal benutten voor energieopwekking en op kleinschalig niveau door het plaatsen van zonnepanelen op lichtmasten. Daarnaast faciliteren we de transitie naar zero emissie vervoer door te zorgen voor voldoende laadfaciliteiten in de openbare ruimte.

6 Mobiliteitstransitie

Om een groeiende stad bereikbaar en in beweging te houden, zet Haarlem in op andere vormen van mobiliteit. Binnen de stad reizen we zoveel mogelijk te voet of met de fiets, de reizen van en naar de stad doen we zoveel mogelijk met het openbaar vervoer en de fiets en we gebruiken de (elektrische) auto alleen als het niet anders kan. We willen dat in 2030 90% van de verplaatsingen korter dan 2,5 kilometer met de voet/fiets plaatsvindt en dat 60% van de regionale verplaatsingen via OV of de (e-)bike worden gedaan.

De HOV-knooppunten zijn essentieel onderdeel van de mobiliteitstransitie en de verdichting van de stad. Op grote wegen en hoofdroutes wordt het autoverkeer gebundeld en we willen dat dagelijkse voorzieningen makkelijk te bereiken zijn via hoge kwaliteit loop- en fietsroutes. Het is onze ambitie om van de nieuwe HOV-knooppunten goed bereikbare, beheerbare en aangename verblijfsplekken van te maken.

Daarnaast krijgen de fiets en voetganger prioriteit. In de stad geven we prioriteit aan directe, aangename en comfortabele routes en goede faciliteiten voor voetgangers en fietsers (tien-minutennetwerk). Dit vereist onder andere een uitstekende onderhoudskwaliteit van de fiets- en voetpaden. Hierbij horen ook voldoende en goede fietsparkeervoorzieningen, zowel bij woningen als bestemmingen. Op het moment van vervangingen proberen ook wij te zoeken naar oplossingen om het parkeren voor de deur minder vanzelfsprekend te maken, bijvoorbeeld door het parkeren te centreren in parkeergarages buiten de buurt of te kiezen voor meer centrale openbare parkeerplekken.

Een andere verandering vanuit mobiliteit met een grote invloed is het terugbrengen van de snelheidslimiet van 50 naar 30 km/uur binnen de stad. Dit betekent dat het profiel van vooral de doorgaande straten verandert en dat er meer ruimte komt voor de voetganger, fiets en het vergroenen van straten. Kortom, vanuit het oogpunt van de mobiliteitstransitie leggen we op het moment van een weg- of rioolvervanging bijna nooit meer dezelfde straat terug. Juist omdat we dan direct kunnen werken aan groenere en veiligere straten.

Opgavegericht vraagt om een veranderingen in de wijze waarop we het service- en dagelijks onderhoud, groot onderhoud en de vervangingen in Haarlem organiseren. Die noodzakelijke veranderingen worden in dit hoofdstuk uitgewerkt in een beheerstrategie. We leggen de gewenste kwaliteiten vast en wat we daarvoor moeten doen. Daarnaast gaan we in op het programmeren van groot- en vervangingsonderhoud. Dit vatten we in 12 beheerprincipes.

Strategie

1	2	3	4
We blijven sturen op beeldkwaliteit Haarlem blijft sturen op beeldkwaliteit. De beeldkwaliteiten die hiervoor zijn vastgelegd, staan in figuur 2-4. We handhaven deze bestaande beeldkwaliteitsambities. Op dit moment worden de afgesproken beeldkwaliteitsniveaus niet altijd gehaald door de contractpartners. We gaan daarom actiever sturen op de prestatiecontracten die we aangaan met onze contractpartners. Dit betekent dat we elk kwartaal de monitoringsgegevens moeten verzamelen, analyseren en bespreken met de contractpartners. Op basis van deze gegevens, sturen we. Een kanttekening hierbij is dat het op niveau brengen van objecten in sommige gevallen alleen nog mogelijk is door groot onderhoud uit te voeren. Dit is met name van toepassing bij verhardingen, bruggen en openbare verlichting.	We gaan meer inzetten op technische kwaliteit We gaan structureler technische inspecties uitvoeren. Voor verhardingen, de bomen en de beweegbare bruggen hebben we inmiddels de nodige technische inspecties laten uitvoeren. Voor de groenvakken zijn op dit moment nog geen technische inspecties beschikbaar. Hier gaan we ook de technische werking van wadi's en groene infiltratievakken monitoren. De komende jaren worden voor alle beheerdomeinen via een zo uniform mogelijke methode periodieke conditiemetingen uitgevoerd om een nog structureler en zorgvuldiger inzicht te krijgen in de beheeropgaven. We maken hierbij gebruik maken van de specifieke, technische CROW- en NEN-kwaliteitsnormeringen die voor de verschillende objecten in de openbare ruimte beschikbaar zijn.	Ook maatlatten gewenst voor functionele kwaliteiten Vanuit het oogpunt van opgavegericht beheer is het belangrijk en zelfs noodzakelijk, dat we ook gewenste functionele kwaliteiten kunnen vastleggen. Het gaat bijvoorbeeld om de gewenste kwaliteiten op het gebied van ecologie, biodiversiteit en klimaat-bestendigheid van het groen, om gewenste kwaliteiten voor de bespeelbaarheid, recreatieve mogelijkheden, om toegankelijkheid van de openbare ruimte et cetera. We leggen dubbelfuncties vast van bijvoorbeeld spelen en waterberging, rijbaan en waterberging, ecologie en verkoeling. De maatlatten voor beeldkwaliteiten van het CROW en de technische NEN-normeringen voorzien hier onvoldoende in en moeten voor een groot deel nog worden ontwikkeld. We sluiten bij voorkeur zoveel mogelijk aan op uitwerkingen die hier in Nederland de komende jaren worden ontwikkeld en mogelijk als landelijke werkwijze worden aanvaard. Belangrijk is dat het in ieder geval maatlatten zijn, waarmee we de zes Haarlemse opgaven uit de Omgevingsvisie kunnen vertalen naar meetbare doelstellingen per beheerdomein.	Inzetten op verhogen van de beleving door inwoners Voor het sturen op beleving gaan we naast beeldkwaliteiten, technische kwaliteit en functionele kwaliteit ook de beleving van onze inwoners een plek geven in de aansturing van het onderhoud. Hier speelt de ervaring van onze inwoners een belangrijke rol in het gebruik van de openbare ruimte. Via onderzoeken, meldingen en gesprekken met inwoners kunnen we erachter komen hoe inwoners de openbare ruimte beleven en gebruiken. Of er voldoende speelplekken zijn, of het veilig genoeg is en of de openbare ruimte inclusief is. Deze informatie zetten we in om het beheer aan te passen door bijvoorbeeld eerder te strooien op plekken waar veel ouderen wonen of plekken die als onveilig worden ervaren te verbeteren door bijvoorbeeld de verlichting aan te passen. We richten ons hierbij op specifieke buurten. Juist in buurten waar de gemiddelde beoordeling laag ligt (zie bijlage 1), zoals buurten in Schalkwijk en Oost, zetten we in op een aanpak gericht op beleving. De beleving gaan we verhogen door gerichte aandacht te geven aan het serviceniveau, bijvoorbeeld door meer open en vaker te communiceren over het onderhoud, zodat men weet wat men kan verwachten, of door meer klantenservice te tonen bij het melden en herstellen van klachten en wensen.

Strategie

5

We gaan werken met één meerjarenprogramma

De kern van de programmeerstrategie van het opgavegericht beheer is om bij de noodzakelijke vervangingen in de openbare ruimte zoveel mogelijk samenloop met de uiteenlopende ontwikkelingen te bereiken. Dan kunnen we kosten beperken, kunnen we budgetten samenvoegen, opgaven aan elkaar knopen en bovenal de hinder voor inwoners beperken. De kunst is om het omslagpunt te bepalen waarop meekoppelen financieel slim en uitvoerbaar is.

We gaan daarom werken met één meerjarenprogramma. Dit meerjarenprogramma openbare ruimte onderbouwen we vanuit zowel de technische kwaliteit als functionele kwaliteit. In dit programma maken we de integrale afweging over het vertragen dan wel bewust versnellen van ingrepen in de openbare ruimte. In de meerjarenprogrammering onderbouwen we welke investeringen er nodig zijn om de openbare ruimte te verbeteren en daar kan een goede kosteninschatting gemaakt worden op basis van prijsinvloeden, ontwerpaanpassingen en mogelijke cofinancieringen. Voor projecten maken we daarvoor gebruik van een ambitieweb waarin we de huidige functionele kwaliteit en het ambitieniveau bepalen, zie figuur 4-1.

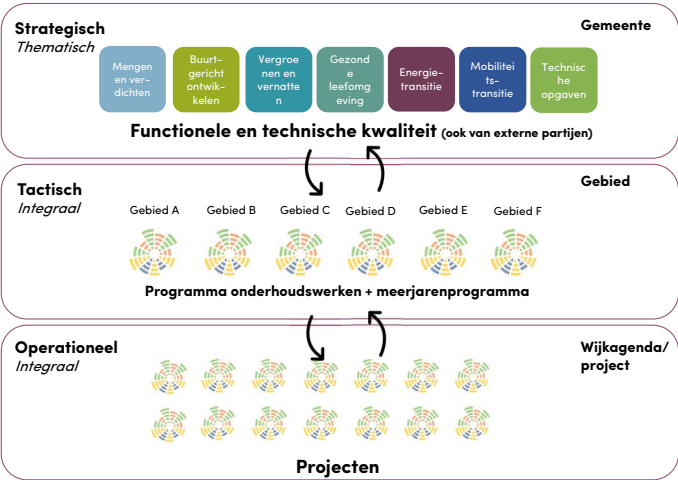

Figuur 4-1:
Fictieve uitwerking ambitieweb op basis van functionele kwaliteit

6

We brengen de data op orde

Om te komen tot een breed, integraal meerjarenprogramma is het nodig dat we onze data nog beter op orde hebben. Hiervoor worden de komende jaren meer inspecties uitgevoerd om de technische kwaliteiten in kaart te hebben en deze ook af te kunnen zetten tegen de functionele kwaliteit in de openbare ruimte. De benodigde technische en functionele informatie over kwaliteiten gaan we ontsluiten op wijkniveau, omdat de opgaven op dit niveau het best zijn af te wegen. Hittestress verschilt bijvoorbeeld per straat en per buurt liggen er andere opgaven, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid en de energietransitie. Bij het programmeren van projecten gaan we daar nog explicieter rekening mee houden. In figuur 4-2 is schematisch weergegeven hoe we vanuit functionele kwaliteit en technische kwaliteit toewerken naar het programma onderhoudswerken, een meerjarenprogramma en de uitvoering van projecten.

Figuur 4-2:
Van functionele en technische kwaliteit naar de uitvoering

Strategie

7

We maken zowel korte als langetermijnplanningen

Een goed afgewogen meerjarenprogramma vraagt om grotere planhorizon dan we tot nu toe gewend zijn. We zorgen voor meer inzicht in de langjarige ontwikkelingen. Op basis van aanlegjaren van de openbare ruimte bepalen we globaal in welke delen van de stad we de komende 40 jaar aan de slag moeten gaan. Zo kunnen we betere afwegingen maken over de meekoppelkansen en momenten waarop we eventueel tijdelijke ingrepen moeten doen om de kwaliteit nog een paar jaar te garanderen. De daadwerkelijke planning maken we jaarlijks, steeds met een planhorizon van vijf jaar vooruit.

8

We gaan synergiekansen beter benutten

De meeste synergie zit in buurten waar sowieso al ingrepen moeten plaatsvinden, zoals het vernieuwen van een weg en de riolering. Dan zijn er kansen om de buurt direct in te richten op een manier die bijdraagt aan klimaatadaptatie door bijvoorbeeld te vergroenen, water natuurlijk te laten afvoeren en/of het riool te scheiden, verkeersveiligheid te vergroten en door direct een warmtenet aan te leggen.

9

De ondergrond gaat een prominente rol spelen in de programmering

De opgaven in de ondergrond zijn vaak zo urgent dat ze ons er toe dwingen om de vervanging van de bovengrondse openbare ruimte te laten bepalen door de ondergrond. Denk aan de noodzakelijke vervanging rioleringen, aanleg van gescheiden stelsels en de geplande aanleg van warmtenetten. Dergelijke plannen zijn in dit licht een kans voor de bovengrondse openbare ruimte. Zeker op die plekken waar de technische kwaliteit laag is. Die meekoppelkansen brengen we in kaart en gaan we benutten. Het afstemmen staat nu nog in de kinderschoenen.

10

We integreren externe werken met het programma onderhoudswerken

Integraal programmeren betekent ook dat we veel moeten afstemmen met externe partijen met hun eigen vervangingsopgave en ambities. Openbare ruimte die een vervangingsbehoefte heeft, maar waar over 10-20 jaar ook een warmtenet staat gepland, gaan we wellicht pas programmeren op het moment dat er “werk met werk” kan worden gemaakt. We zullen bij deze afwegingen de beheerbudgetten moeten bewaken. Wanneer we later programmeren en “gedwongen gaan doorbeheren”, dan hebben we meer geld nodig voor het dagelijks en groot onderhoud om de objecten goed en veilig te laten functioneren. We sluiten zoveel mogelijk aan bij de externe ontwikkelingen en afhankelijk van de situatie en staat van onderhoud doen we financiële bijdragen. We vervroegen een ingreep alleen als deze bijdraagt aan de doelen die wij gezamenlijk gesteld hebben en wij deze financieel kunnen verantwoorden. We maken hierbij gebruik van een inschatting van de originele investeringswaarde van het object, restwaarde en de (financiële) voordelen en nadelen van integraal vervangen. Het is altijd een keuze op basis van kapitaalvernietiging, duurzaamheid, ambitie en veiligheid.

11

We voorkomen onveilige situaties

Integrale projecten vragen meer voorbereidingstijd en vanuit ons doel om een veilige en bruikbare openbare ruimte te verzekeren, zullen we groot onderhoud moet uitvoeren om de levensduur op te rekken en ook intensiever dagelijks beheer toepassen. Hier geldt het advies: liever een keer groot onderhoud te veel, dan te weinig. Daarmee garanderen we dat het object nog zeker een periode zonder problemen doorkomt en tijdens de plannen niet langzamerhand verder afzakt. Hiermee voorkomen we dat er gevaarlijke situaties ontstaan voor onze inwoners, met het risico op aansprakelijkheidsclaims.

12

We blijven inwoners betrekken bij de programmering

Tot slot is de betrokkenheid van inwoners van belang. In eerste instantie komt de inbreng van bewoners via de initiatieven die vanuit wijken naar voren worden gebracht. Deze initiatieven worden getoetst op beleidsdoelen en uitvoerbaarheid, en gekoppeld aan de technische noodzaak voor onderhoud in de programmeringsfase. Nieuwe initiatieven die naar voren worden gebracht vanuit de functionele kwaliteit worden niet betrokken bij de beheerstrategie, maar meegenomen bij actieplannen die gekoppeld zijn aan beleid. Bij de voorbereiding van individuele projecten worden de inwoners vanzelfsprekend ook direct betrokken conform de participatie- en inspraaknota.

Kanttekeningen bij de strategie

De openbare ruimte van de toekomst kunnen we redelijk goed inschatten, maar is op bepaalde punten ook onzeker. We weten nog niet goed welke impact bepaalde ontwikkelingen hebben en wat dat betekent voor de openbare ruimte. Dit betekent dus dat het inpassen van flexibiliteit nodig is. Al deze ontwikkelingen krijgen we niet zomaar op één lijn en dus zal het af en toe voorkomen dat we misinvesteren en een nieuwe openbare ruimte weer open gaat voor een (onvoorzien) ondergronds net of aangepast wordt voor de toegang van nieuwe woningen.

De programmeerstrategie levert een programma onderhoudswerken op die gebaseerd zijn op technische noodzaak en aangevuld met functionele kwaliteit. Het programma onderhoudswerken wordt vervolgens uitgebreid met de werken die alleen herinrichting met functionele kwaliteit zijn. Dit kan betekenen dat er nog ietwat geschoven wordt in programmering. Uiteindelijk is er één meerjarig programma onderhoudswerken waarin vastligt wat er in de openbare ruimte aangepakt wordt. Het programma onderhoudswerken wordt één per jaar samen met alle andere programma's gebundeld in het gebiedsprogramma. Daar vindt wederom een afstemming plaats met alle verwachte activiteiten.

05

Wat opgavegericht beheer de gemeente oplevert en bespaart

Met opgavegericht beheer werken we naar een veiliger, groener en gezonder Haarlem. Op het moment dat we ingrijpen in de openbare ruimte, zowel in dagelijks onderhoud, groot onderhoud, vervangingen of complete herinrichtingen, geven we zo goed mogelijk ook invulling aan de bredere opgaven van onze stad. In dit hoofdstuk beschrijven we wat opgavegericht beheer oplevert en welk kwalitatief effect dit heeft op de gemeentelijke begroting.

Maatschappelijke opbrengsten

Het opnieuw aanleggen van een openbare ruimte biedt namelijk grote kansen om maatregelen mee te nemen om te werken aan opgaven. Dit is hét moment dat de verhouding groen-verharding sterk kan worden gewijzigd en kan worden gewerkt aan onze zes opgaven zoals geformuleerd in hoofdstuk 3. Een straat kan direct veiliger, groener en beweegvriendelijker worden ingericht. Over het algemeen geldt dat bij vervanging en herinrichting meestal ongeveer evenveel openbare ruimte terugkomt. Hooguit verschuiven de verhoudingen tussen groen en grijs. Hierdoor zijn de kosteneffecten beperkt. Groen is daarnaast een oplossing voor vele opgaven: milieuaspecten als luchtkwaliteit, beweeg- en speelruimte, biodiversiteit, hittestress, waterberging.

Er zijn verschillende doelstellingen met een impact op de vervangingsbudgetten. Er wordt bijvoorbeeld gekozen voor gebakken materiaal in plaats van betonstraatstenen, ook vanuit het oogpunt van circulariteit. Vaak verdienen deze een grotere investeringen zich door de langere levensduur weer terug. Bij het planten van bomen in de verhardingen maken we goede groeiplaatsen om bomen een betere kans te geven volledig uit te groeien tot waardevolle bomen die bijdragen aan het bestrijden van hittestress. Door deze ingreep voorkomen we ook extra beheerkosten door wortelopdruk. Hierdoor stijgen weliswaar de vervangingskosten, maar dalen uiteindelijk de beheerkosten. Ook zijn de kosten voor materiaal van de straat of brug vaak hoger als de eisen voor circulariteit en hergebruik toenemen, maar verminderen de kosten op de langere termijn. Het is wel mogelijk dat de gewenste typen groen tot hogere onderhoudskosten zullen leiden. Een grotere soortenrijkdom en beplantingen als wadi's, hagen, vaste planten, bollen en kruidenrijke grasvelden is goed voor de biodiversiteit, maar zorgt voor stijgende onderhoudskosten ten opzichte van soberder groen.

Verschuiving van budgetten

Naast de maatschappelijke opbrengsten voor de stad, kost opgavegericht beheer vanuit beheeroogpunt extra geld. De hoogte van de extra kosten per project is lastig in algemene zin te benoemen. De keuze van ambities en maatregelen is per plek en gebied verschillend. Er zijn maatregelen die goedkoper zijn, in zowel aanleg als beheer, dan het één op één vervangen van de bestaande openbare ruimte. Denk bijvoorbeeld aan een dam met duiker in plaats van een houten brug. Maar in het algemeen gaan zowel aanleg- investeringskosten als toekomstige beheer- en onderhoudskosten omhoog. Per situatie en per project zullen de verschillen echter aanzienlijk zijn. Het gaat echter vooral om een verschuiving van sectorale budgetten binnen de gemeente naar een integrale planning voor de openbare ruimte. In hoofdstuk 6 staat beschreven wat de impact van deze verbeteringen is op de jaarlijkse benodigde budgetten.

Voordelen van integraal werk

Het is echter niet juist om het te zien als een extra investering. Door direct de openbare ruimte te verbeteren op het moment dat we aan de slag gaan besparen we kosten, beperken we de hinder voor inwoners, benutten we kansen om ambities te realiseren en kunnen we budgetten combineren en de openbare ruimte verbeteren op meerdere punten in één keer. Het niet uitvoeren van de verbeteringen maakt het veel kostbaarder om ambities te realiseren. Er moeten dan apart investeringen worden gedaan zonder dat er een noodzaak is vanuit het beheer, een herinrichting vanuit functionele kwaliteit. De kern van de kostenbeperking zit daarom in de programmeerstrategie. Door deze goed uit te voeren, wijkgericht te werken, de ondergrondse infrastructuur zoveel mogelijk te koppelen met bovengrondse opgaven en integraal projecten uit te voeren, kunnen we de kosten voor de hele gemeente beperken en meer kwaliteit realiseren voor onze inwoners. Dat vraagt om een deelname van nutsbedrijven in het meerjarenprogramma zodat ook deze vervangingen integraal kunnen worden meegenomen. Daarmee werken we aan een ontzettend leefbare en klimaatbestendige stad waar het fijn is om te wonen en te verblijven.

Versneld ambities realiseren

In dit plan gaan we uit van herinrichtingen vanuit technische kwaliteit.

Wanneer we afwijken van deze strategie en vaker herinrichtingen vanuit functionele kwaliteit willen doen, dan heeft dit zijn eigen investeringen. De benodigde budgetten voor onderhoud kunnen hiervoor niet ingezet worden zonder dat dit gevolgen heeft voor de (technische) kwaliteit, in de budgetten is immers geen rekening gehouden met deze uitgaven.

De opgaven die in dit Strategisch Beheerplan (hoofdstuk 3) zijn voorgesteld en de wijze waarop we via opgavegericht beheer daaraan sturing willen geven (hoofdstuk 4), hebben een impact op de benodigde onderhoudsbudgetten. Dit hoofdstuk maakt dat inzichtelijk. We geven inzicht in de budgetten die momenteel structureel beschikbaar zijn en maken berekeningen van de instandhoudingsopgaven op basis van technische kwaliteit, aangevuld met de uitgangspunten van het opgavegericht beheer. Een vergelijking tussen beide geeft aan hoeveel geld er gemoeid is om het opgavegericht beheer de komende jaren in Haarlem in praktijk te brengen.

6.1 Bepalen kosten van opgavegericht beheer

De doorontwikkeling van een beheerstrategie die gericht was op een 'technische instandhouding', naar een strategie die uitgaat van 'opgavegericht beheer', vraagt om een andere kijk op de kosten van het beheer en onderhoud. Om deze reden is het gehele areaal in beheer van de gemeente opnieuw doorgerekend. Bij deze berekening is uiteraard uitgegaan van de meest actuele areaaldata en zijn de kostenkengetallen bijgesteld op de uitgangspunten van het opgavegericht beheer. Dat heeft tot de volgende aanpassingen geleid:

- De kostenkengetallen die ten grondslag liggen aan de maatregelenpakketten voor het onderhoud en de vervangingen zijn gebaseerd op het prijspeilniveau van januari 2022.
- De kostenkengetallen sluiten aan bij vastgestelde beleidsuitgangspunten over bijvoorbeeld duurzaam beheer, zoals de toepassing van geluidsreducerend asfalt op de gebiedsontsluitingswegen, grotere aanplantmaten en grotere standplaatsen voor bomen, verledning van de openbare verlichting, etc.

De kosten voor het opgavegericht beheer zijn uiteindelijk bepaald door zowel het dagelijks onderhoud, groot onderhoud als de (cyclische) vervangingen te berekenen.

Kosten herinrichting vanuit technische kwaliteit

De meerkosten voor het opgavegericht beheer bij vervangingen, dat wil zeggen de extra kosten om aanvullend op het (technische) vervangingen ook de functionele kwaliteit te verbeteren, zijn verkend voor vier referentiegebieden in Haarlem (zie bijlage 3).

Daarbij is uitgegaan van de zes opgaven van de Omgevingsvisie (hoofdstuk 2). Deze verkenningen hebben laten zien dat herinrichtingen vanuit technische kwaliteit de materiële kosten bij verhardingen, straatmeubilair, groen en speelvoorzieningen met gemiddeld 9% verhogen.

Door niet alleen technisch onderhoud uit te voeren en meer veranderingen door te voeren dan wat er lag, stijgen ook de projectkosten. Er is meer tijd nodig voor ontwerp, voorbereiding, overleg en meer aandacht voor participatie met inwoners en stakeholders. Een deel van de projectkosten wordt ook door de engineersbureaus of aannemer gemaakt. Naast groen en verhardingen is ook voor de domeinen openbare verlichting, verkeersregelinstallaties, water en oevers rekening gehouden met deze hogere kosten.

De berekening van de meerkosten voor herinrichtingen zijn gerelateerd aan de bestaande openbare ruimte waar een onderhoudstechnische vervangingsbehoefte aanwezig is. Voor het realiseren van nieuw beleid, dat los staat van een technische onderhoudsnoodzaak, zal in de meeste gevallen nog extra geld nodig zijn. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de kosten voor de realisatie van het Strategisch Plan Klimaatadaptatie (dat grotendeels is gekoppeld aan het domein riolering en aan het nieuw op te stellen gemeentelijk rioleringsplan). Dit plan voorziet ook in het vergroten van de waterberging en waterafvoer ter plaatse van verharding/groen en beperken van het effect van hitte en droogte. De kosten van het plan zijn 225 miljoen.

Vervanging van grotere kunstwerken zijn niet meegerekend als cyclische kosten voor opgavegericht beheer

De kosten voor de volledige vervanging van grote kunstwerken met zeer lange vervangingscycli van wel 100 jaar, zoals bij beweegbare bruggen, betonnen bruggen, kademuren en damwanden zijn niet als onderdeel meegerekend bij de (cyclische) vervangingskosten voor opgavegericht beheer, maar worden apart toegelicht. De relatief zeer hoge investeringen van de volledige vervanging van grote kunstwerken geven een in de tijd gezien te vertekend beeld ten opzichte van de budgetten. Indien één van de grotere bruggen of kademuren aan volledige vervanging toe zijn de komende jaren, dan zal die als aparte investering worden aangevraagd. De vervanging van afzonderlijke onderdelen zoals hekwerken, afdekklagen en elektrische installaties op deze objecten zijn wel meegerekend in de cyclische vervangingskosten van het opgavegericht beheer.

Overige kosten die niet zijn meegenomen

Het gaat bij opgavegericht beheer alleen om aanpassingen van bestaand areaal op het moment dat vanuit een technische kwaliteit onderhoud noodzakelijk is. Grote projecten in de openbare ruimte zoals bijvoorbeeld het aanleggen van een nieuwe fietsbrug, waar nog geen fietsbrug was, zijn niet meegenomen in de berekeningen. Voor het realiseren van nieuw areaal zal dus in veel gevallen nog extra geld nodig zijn bovenop wat in dit Strategisch Beheerplan wordt gemeld. Er zijn twee budgetten die momenteel beschikbaar zijn voor de vernieuwing en uitbreiding van de Haarlemse openbare ruimte.

- Projecten in het kader van de Structuurvisie Openbare Ruimte (SOR) gaan voor een groot deel over nieuwe maatregelen. Het uitgangspunt is dat circa 30% betrekking heeft op bestaand areaal en het de overige 70% op nieuwe functionele inrichtingen;
- Bij investeringsprojecten voor herstructurering van de openbare ruimte is het uitgangspunt dat circa 80% betrekking heeft op bestaand areaal en de overige 20% over een nieuwe functionele inrichting.

Voor de SOR en de projecten voor herstructurering betekent dit dat respectievelijk 70% en 20% niet zijn meegenomen in de berekeningen.

De berekeningen van de kosten voor opgavegericht beheer zijn gebaseerd op uitgangspunten die zo dicht mogelijk aansluiten bij de praktijk. Veelal uitgaande van langcyclische gemiddelden per jaar. Het kan niet worden uitgesloten dat de kosten in de praktijk zullen afwijken, bijvoorbeeld door specifieke omstandigheden bij een project, doordat de Haarlemse uitvoering afwijkt van de normatieve gemiddelden per jaar of door sterke (meer dan normale) prijsstijgingen.

6.2 Benodigde middelen

Op basis van de berekeningen concluderen we dat zowel de budgetten binnen de exploitatiebegroting als het investeringsplan structureel ontoereikend zijn om het voorgestelde beleid van opgabegericht beheer te realiseren. Het overzicht in figuur 6-1 laat zien dat er in totaal € 9,6 miljoen per jaar meer nodig is om het dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervanging volgens de onderhoudsnormen en vastgestelde Haarlemse ambities uit te voeren. In bijlage 4 en bijlage 5 worden de gemaakte berekeningen inclusief de aannames in meer detail toegelicht.

Domein	budget	nodig	verschil
1. Dagelijks onderhoud WSP, WKO en OVL/VRl	4,6	5,8	-1,2
2. Groot onderh. en verv. WSP, WKO en OVL/VRl	33,3	39,1	-5,8
3. Onderhoud Groen en spelen	8,3	10,0	-1,7
Totaal	46,2	54,9	-8,7
4. Meerkosten herinrichtingen vanuit technische kwaliteit	1,1	2,0	-0,9
Totaal generaal	47,3	56,9	-9,6

Niet meegenomen beheerlasten

1. volledige vervanging grote kunstwerken (indicatie € 2 à € 4 mln. per jaar)
2. beheer en onderhoud riolering (via nieuw gemeentelijk rioleringsplan)
3. beheer en onderhoud parkeren (inzicht is nog onvolledig)
4. investeringsbudget nieuw areaal voortkomende uit onder andere het strategisch klimaatadaptieplan, het mobiliteitsbeleid, en het groenbeleidsplan (via het coalitieakkoord)

Figuur 6-1: Samenvattend overzicht opgabegericht beheer gemeente Haarlem. Vergelijking van de jaarlijks benodigde structurele middelen voor dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingen en herinrichtingen vanuit technische kwaliteit van de vier Haarlemse beheerdomeinen (bedragen x € 1 miljoen)

1

Dagelijks onderhoud WSP, WKO en OVL/VRl

Het tekort van € 1,2 miljoen is toe te schrijven aan het dagelijks onderhoud van civieltechnische kunstwerken en oevers (beheerdomein WKO). Daar wordt een jaarlijks tekort van meer dan een miljoen euro geconstateerd.

Voor de beweegbare bruggen is begin dit jaar al door Antea geconstateerd dat er een correctieve onderhoudsstrategie wordt gevolgd. Dat wil zeggen dat er pas wordt ingegrepen bij storingen en het einde van de levensduur van een object. De kosten voor deze correctieve ingrepen zijn nu niet structureel geraamd.

2

Groot onderhoud en vervanging WSP, WKO en OVL/VRl

Het geraamde tekort van € 5,8 miljoen op groot onderhoud en vervangingen is toe te schrijven aan twee oorzaken.

- Het prijspeil dat nu in de begroting staat is gebaseerd op kostenkengetallen van 2017. De afgelopen jaren zijn er forse prijsstijgingen zichtbaar waardoor de kostenkengetallen geactualiseerd naar 2022 en zijn zoals aangegeven andere prijzen voor groeiplaatsen en geluidsreducerend asfalt gehanteerd.
- Voor civieltechnische kunstwerken wordt groot onderhoud en vervanging geprogrammeerd voor machineonderdelen die een kortere levensduur hebben dan de gehele brug. Tot nu toe werd dit niet geprogrammeerd en vervangen wanneer het nodig was waarbij dit vaak ten koste ging van gepland onderhoud aan wegen. De kosten worden nu wel structureel geraamd.

3

Onderhoud Groen en spelen

Op het totaal van het onderhoud en beheer van groen en spelen blijkt een tekort van € 1,7 miljoen per jaar voor het uitvoeren van opgabegericht beheer. De belangrijkste verklaring is dat er te weinig budgetten beschikbaar zijn voor de vervangingen voor oude bomen.

Het vervangen van plantvakken en bermen is maar voor een gedeelte van het areaal meegenomen. Verder zijn de eisen met betrekking tot te herplanten bomen toegenomen en wordt waar mogelijk geplant met ziekteresistente soorten. Het tekort is één van de verklaringen waarom de beeldkwaliteit van groen niet wordt gehaald (zie bijlage 1).

4

Meerkosten herinrichtingen vanuit technische kwaliteit

In paragraaf 6.1 is aangegeven dat de uitgangspunten van het opgabegericht beheer (de technische vervanging ook aangrijpen om te werken aan de bredere Haarlemse opgaven) de materiële kosten verhogen met gemiddeld 9%. Deze meerkosten voor herinrichtingen leiden op deze manier per saldo tot een extra kosten van gemiddeld € 0,9 miljoen per jaar ten opzichte van de huidige beschikbare budgetten.

Impact tekorten op begroting

Het karakter van deze tekorten verschilt, hieronder lichten we toe wat dit betekent voor de begroting.

- Voor de tekorten bij het dagelijks onderhoud voor WSP, WKO en OVL/VRI (ad € 1,2 miljoen) en de tekorten bij het bij onderhoud én de vervangingen van Groen en Spelen (ad € 1,7 miljoen) is een jaarlijks extra budget in de exploitatiebegroting gewenst van € 2,9 miljoen per jaar.
- De tekorten bij het groot onderhoud en vervanging van WSP, WKO en OVL/VRI en bij herinrichtingen vanuit technische kwaliteit van samen € 6,8 miljoen per jaar hangt samen met de uitvoering van projecten. Het betreft hier een gemiddelde per jaar. Afhankelijk van de planning van uitvoering van projecten kan dit bedrag het ene jaar hoger zijn dan een ander jaar. De hogere kosten komen vooral tot uitdrukking in het investeringsplan. De berekening van de hogere kosten is gebaseerd op een gemiddeld aanwezig investeringsbudget voor de jaren 2022-2026. Het tekort na 2026 hangt af van de mate waarin het beschikbare investeringsbudget per jaar afwijkt van het gemiddelde in de periode 2022-2026.
- Investering van grote kunstwerken zijn niet geraamd. Het gaat hierbij om investeringen per kunstwerk van veelal tientallen miljoenen en met een gemiddelde jaarlijkse last in de richting van € 2 à € 4 miljoen, afhankelijk van het kunstwerk. Voor dergelijke volledige vervangingen zou een financiële strategie kunnen worden gekozen om (onverwachte) piekbelasting van de begroting of

het investeringsplan te voorkomen (bijvoorbeeld door te sparen). De kosten voor dergelijke volledige vervangen en de financiële strategie om hiermee om te gaan zijn geen onderdeel van dit Strategisch Beheerplan.

6.3 Actuele vervangingsbehoeften

Voor een aantal domeinen is naast de normatieve berekeningen over het benodigde budget ook gekeken naar de actuele vervangingsbehoeften. Deze vervangingsbehoefte is bepaald op basis van het structureel inspecteren van de technische kwaliteit en leeftijden van de objecten. Zo wordt het volledige wegareaal inmiddels elke drie jaar geïnspecteerd, is er een boomveiligheidscontrole uitgevoerd en is er voldoende informatie beschikbaar over de leeftijden van speelvoorzieningen, lichtmasten en armaturen. Deze informatie wordt de komende jaren verder uitgebreid. Er is er sprake van een toenemend verouderd areaal, waarbij steeds meer objecten aan het einde van de levensduur komen. Bij verhardingen en speeltoestellen is er daarbij ook een achterstand aanwezig op het noodzakelijke groot onderhoud. In figuur 6-2 is op basis van deze beschikbare informatie de vervangingsbehoefte in beeld gebracht en is deze afgezet ten opzichte van normatief berekende bedragen voor het onderhoud. Uit de tabel blijkt dat voor het aanpakken van de actuele vervangingsbehoefte (GO + VV) bij verhardingen de komende vier jaar een hoger bedrag nodig is dan normatief is berekend. Hier doet zich dus voor wat in de vorige paragraaf aan de orde is geweest, namelijk dat op basis van de actuele vervangingsbehoefte het mogelijk is dat sommige jaren meer budget nodig is dan de normatieve berekening. In latere jaren kan het budget lager liggen, zie figuur 6-3

Object	GO en VV behoefte	Kwaliteit o.b.v.	behoefte per jaar	normbedrag voor GO of VV per jaar	verschil
Inlopen in 4 jaar					
Verhardingen (GO + VV)	126,3	inspecties	31,6	24,2	-7,4
Inlopen in 2 jaar					
Speelvoorzieningen (VV)	5,0	ouderdom	2,5	0,8	-1,7
Openbare verlichting (VV)	3,7	ouderdom	1,9	2,1	0,2
totaal					-8,9

Figuur 6-2:

Actuele groot onderhouds- en vervangingsbehoefte op basis van technische inspecties en ouderdom. Bedragen x € 1 miljoen.

Benodigde extra bedragen	2023	2024	2025	2026	2027
Vanwege opgavegericht beheer	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7
Vanwege functioneel beheer	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Vanwege actuele behoefte VV4 jr	7,4	7,4	7,4	7,4	0
Vanwege actuele behoefte VV4 jr	1,5	1,5	0	0	0
Totaal extra benodigd	18,5	18,5	17	17	9,6
Correctie vanwege noodzaak opbouw uitvoeringscapaciteit	-10	-5	2,5	2,5	7,5
Totaal na correctie	8,5	13,5	19,5	19,5	17,1

Figuur 6-3:

Meerjarig overzicht benodigde extra bedragen inclusief inlopen bekende actuele vervangingsbehoefte. Bedragen x € 1 miljoen.

In figuur 6-3 wordt aangegeven wat er extra benodigd is ten opzichte van het huidige budget waarbij zowel de verhoging van het budget als de actuele onderhoudssituatie zijn meegenomen. Het is echter niet realistisch om te verwachten dat de organisatie € 15,8 miljoen extra ten opzichte van nu kan omzetten. Hier is een correctiefactor toegepast waarbij rekening is gehouden dat de organisatie langzaam erin groeit om meer werken tegelijkertijd aan te kunnen in openbare ruimte. Na 2028 zal de achterstand ingelopen zijn en zal er structureel circa € 9,6 miljoen op jaarbasis nodig zijn om het areaal op niveau te houden. De voorbeelden in deze paragrafen illustreren dat voor sommige domeinen op basis van de

actuele vervangingsbehoefte meer budget nodig is dan de berekende normbedragen. Dit geldt in ieder geval voor het groot onderhoud en vervanging op verhardingen. Het verschil tussen de normatief berekende benodigde bedragen en de benodigde middelen op basis van de actuele vervangingsbehoeften kan worden opgevangen door het incidenteel toekennen van extra investeringsbudget en via de reserve Onderhoud Openbare Ruimte waarin niet bestede bedragen in het ene jaar (waarin de vervangingsbehoefte lager dan gemiddeld is) kunnen worden gereserveerd voor de inzet in een ander jaar (waarin de vervangingsbehoefte hoger dan gemiddeld is).

6.4 Wat is er extra nodig van de organisatie?

De komende jaren moet er meer onderhoud in de stad uitgevoerd worden. Om dit werk goed voor te bereiden en uit te laten voeren, is het nodig dat de organisatie meegroeit met de opgave. De werkwijze van opgavegericht beheren, zoals dat wordt gepresenteerd in dit plan, vraagt ook iets extra's van de (ambtelijke) beheerorganisatie.

Ontwikkeling organisatie

De huidige organisatie van beheer is ingericht rond de objecten en hun technische staat. Naast vakinhoudelijke kennis is het nodig om permanent de verbinding te maken met de opgaven van de stad. Deze opgaven in de openbare ruimte zijn complexer geworden vanwege klimatologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Het op strategisch en tactisch niveau verbinden van opgaven, en sturen op de complexe samenhang, vraagt naast technische deskundigheid ook andere competenties, zoals verbindingskracht, communicatieve vaardigheden, omgevingsbewustzijn en integraal kunnen kijken. Een voorwaarde voor succes is daarom investeren in de ontwikkeling van de eigen organisatie.

Benodigde capaciteit

Op basis van een vergelijking met andere beheerorganisaties in (middelgrote) gemeenten heeft Haarlem een relatief lage bezetting. Bovendien blijkt dat strategische beheerrollen op dit moment ontbreken. Bij andere gemeenten met een vergelijkbare omvang als Haarlem zijn voor opgavegericht beheer circa 4 fte (strategisch) beheerders extra nodig om de programmering van onderhoud op alle niveaus goed in te regelen.

Naast 4 fte voor programmering is het ook aan te bevelen om 2 fte voor dataverwerking, analyses en monitoring aan te stellen. Tijdens het opstellen van het Strategisch Beheerplan Openbare Ruimte bleek dat data(beheer) en datagestuurd werken in Haarlem niet op het noodzakelijke niveau is. Er is veel energie gestoken in het op orde krijgen van de areaalcijfers. Er was veel onduidelijkheid over de beheerverantwoordelijkheid van de objecten en veel dezelfde objecten waren niet eenduidig gedefinieerd. Dit vraagt om een verbetering van databeheer, een initiële investering en blijvend extra inzet. Het is mogelijk dat na een aantal jaar goed databeheer, gekoppeld aan programmering, de noodzaak voor aparte databeheerders afneemt.

Risico's en onzekerheden ramingen

1

De raming van de kosten voor dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingen zijn berekend op basis van cyclische kengetallen met onderliggende maatregelenpakketten om de objecten goed en veilig te laten functioneren. Feitelijk gaat het dus om berekeningen die uitgaan van "beheer en onderhoud volgens het boekje". Deze normatieve ramingen kunnen in de praktijk afwijken als de feitelijke kwaliteiten lager zijn. De komende jaren zal het inzicht in de feitelijke kwaliteit door structurele technische inspecties op orde komen en of er eventueel afwijkingen zijn van de normatieve berekeningen die nu zijn gemaakt.

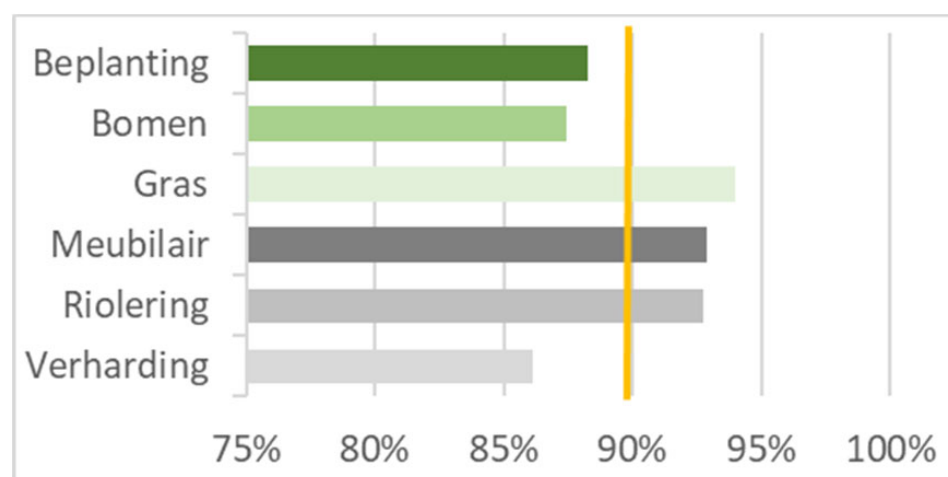
2

Dit Strategisch Beheerplan verschijnt in een tijd met zeer sterke ontwikkelingen van de prijspeilniveaus, aangewakkerd door de ontwikkelingen rond corona, de energie(prijzen) crisis en schaarste aan grondstoffen en bovenal huidige krapte op de arbeidsmarkt. Dit bepaalt ook de inschrijfprijzen voor aannemers in de grote bestekken. De kostenramingen in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op het meest actuele prijspeilniveau van januari 2022. Het is nagenoeg onmogelijk om de ontwikkeling van de prijspeilniveaus voor de komende jaren precies in te schatten. Bovendien is dit niet alleen een aandachtspunt voor het beheer en onderhoud van openbare ruimte, maar de gehele gemeentelijke begroting. De ontwikkeling van de prijspeilniveaus is en zal een belangrijk aandachtspunt blijven en elk jaar terug komen bij het vaststellen van de exploitatiebegroting en het investeringsplan.

De kwaliteiten die we nu realiseren

Beeldkwaliteit

De beeldkwaliteit wordt op dit moment niet op alle onderdelen van de openbare ruimte gehaald. Figuur B1-1 laat de percentages zien van de meest recente schouwresultaten uit 2021. De ambitie dat 90% voldoet aan de beeldkwaliteitsniveaus wordt op dit moment bij beplanting, bomen en verharding niet gehaald. Met name in winkelcentra en knooppunten wordt het niveau niet gehaald. Hier zijn hogere eisen gesteld aan de kwaliteit van de openbare ruimte (A-niveau) die niet worden behaald. Voor verhardingen geldt dat een deel van het areaal langer met dagelijks onderhoud wordt opgelapt, terwijl het eigenlijk al vervangen had moeten zijn. Om de beeldkwaliteit hoger te krijgen is meer nodig dan alleen dagelijks onderhoud. Over het algemeen geldt, hoe lager de beeldkwaliteit, hoe hoger de kosten voor dagelijks onderhoud door een toenemend aantal meldingen en spoedreparaties.

Figuur B1-1:

Schouwresultaten Spaarnelanden 2021 per beheercategorie Beeldkwaliteit 'Riolering' betreft de oneffenheden van kolken en putten ten opzichte van de verharding

Technische kwaliteit

Wanneer er op basis van de technische inspecties wordt bepaald dat het object moet worden vervangen, dan wordt deze vervanging ingepland binnen de meerjarenprogrammering waarin werken voor de komende vijf jaar worden gepland. De resultaten worden samengevat in figuur B1-2. Per beheerdomein wordt kort stilgestaan bij de meetmethode en conclusies van deze technische inspecties. In het overzicht wordt gewerkt met drie conclusies op hoofdlijnen:

De technische kwaliteit is goed in beeld en er worden geen grote afwijkingen geconstateerd. Er is niet sprake van een significante achterstand in het onderhoud.

De technische kwaliteit is goed in beeld er is een achterstand in de kwaliteit van het beheerdomein

De technische kwaliteit is niet goed in beeld waardoor er geen eenduidige uitspraken zijn te doen over een mogelijke achterstand in het onderhoud.

Beheerdomein	Technische kwaliteit
Groen 	Groenvlakken zijn op dit moment alleen op beeldkwaliteit gemonitord, niet op technische kwaliteit
Bomen 	Bomen zijn in 2021 technisch geïnspecteerd waarbij ook de resterende levensverwachting van de bomen wordt bepaald. Er is daarbij geen significante achterstand geconstateerd.
Verkeersinstallaties 	De verkeersinstallaties worden periodiek geïnspecteerd en op basis hiervan vindt onderhoud plaats. Programmering vindt plaats op basis van de leeftijd van de verkeersinstallaties. Er is daarbij geen significante achterstand geconstateerd.
Verharding 	In 2020 is de technische kwaliteit voor de gehele stad gemeten op wegvakniveau. De technische onderhoudsbehoeften zijn sterk toegenomen. Er heeft zich een grote onderhoudsvoorraad opgebouwd van meer dan 120 miljoen euro.
Openbare verlichting 	Vervanging van de lichtmasten en armaturen gebeurt op basis van leeftijd. Er is daarbij geen significante achterstand geconstateerd.
Spelen 	Speelvoorzieningen worden jaarlijks gekeurd en onderhouden conform de Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen. Er worden momenteel geen grote afwijkingen geconstateerd.
Oevers 	Oevers worden één keer per vier jaar technisch geïnspecteerd op basis van de NEN-normering. Jaarlijks wordt er minimaal één keer visueel geïnspecteerd. Er zijn geen grote achterstanden en afwijkingen geconstateerd in de technische kwaliteit van de oevers.
Civiele kunstwerken en beweegbare bruggen 	Kunstwerken worden jaarlijks minimaal één keer visueel geschouwd en één keer in de 4 jaar technisch geïnspecteerd. Van 66 kunstwerken (12%) is de algemene onderhoudsstaat onbekend. Voor verkeersbruggen en fiets- en voetbruggen is de kwaliteit op orde. Van de 12 beweegbare bruggen hebben 2 een slechte onderhoudsstaat. Er is voor de beweegbare bruggen een plan opgesteld om de komende jaren een inhaalslag te maken.

Figuur B1-2:
Overzicht technische kwaliteit per beheerdomein

Tevredenheid

Het streven is dat 50% van de inwoners tevreden is over het onderhoud van de openbare ruimte in hun wijk. Dit percentage werd in 2012 gehaald en is daarna gezakt en stijgt de laatste jaren weer licht tot 45%. Voor het rapportcijfer voor de kwaliteit van de openbare ruimte wordt gestreefd naar een 7,0 in 2025. De inwoners geven daar nu een 6,5 voor. Met name in Schalkwijk en Oost ligt het tevredenheidscijfer laag (6,2).

Uit de inwonerspeiling blijkt daarnaast dat de tevredenheid over de inrichting afneemt en is vooral de tevredenheid over de kwaliteit van het groen gedaald. Voor deze gegevens zijn (nog) geen indicatoren benoemd. In figuur B1-3 staat een overzicht van de tevredenheidscijfers van 2012, 2016 en 2020.

	2012	2016	2020
Het onderhoud van de openbare ruimte in hun wijk	50	42	45
De inrichten van de openbare ruimte in hun wijk	58	55	53
Het onderhoud van het groen in hun wijk	55	50	50
De kwaliteit van het groen in hun wijk	56	52	46

Figuur B1-3:
Aandeel van de bewoners dat in het Omnibus-onderzoek van 2012, 2016 en 2020 aangeeft “tevreden tot zeer tevreden” te zijn over de openbare ruimte en het groen in hun wijk

2

Bijlage

Opgavegerichte beheerambities

Strategische keuze Omgevingsvisie	Opgavegerichte beheerambitie	Waar is de opgave in beeld gebracht?
1. Mengen en verdichten	Leefbaarheid waarborgen	HIORs en Omgevingsvisie
	Cultuurhistorische waarden behouden	SOR
	Schone stad behouden	Beleidsplan Schoon
2. Buurtgericht ontwikkelen	Knelpunten verblijfsplekken oplossen	SOR
	Ontbrekende schakels wandel- en fietsnetwerk oplossen	SOR, Mobiliteitsbeleid (2022)
3. Vergroenen en vernatten	Knelpunten hittestress oplossen	SOR
	Vergroening	Groenbeleidsplan (2022)
	Regenwaterknelpunten oplossen	IWP (2014), vGRP (2018-2023), Strategisch plan Klimaatadaptatie
	Droogteknelpunten oplossen	vGRP (2018-2023)
4. Bevorderen van een gezonde leefomgeving	Ecologisch hotspots verbinden	Ecologisch beleidsplan, NatuurNetwerk Haarlem
	Knelpunten toegankelijkheid en inclusiviteit oplossen	HIORs
	Invasieve exoten bestrijden	Beheerplan Groen
	Stimuleren bewegen en sporten	Agenda Sport 2015-2019
	Biodiversiteit verbeteren	Groenbeleidsplan (2022), HIORs
	Het beperken van geluidshinder	Actieplan Geluid
5. Ruimte voor de energietransitie	Toekomstige aanleg warmtenetten	Transitievisie Warmte
	Fossiel energieverbruik verlagen	Duurzaamheidsprogramma 2015-2019
	Ruimte maken voor laadinfrastructuur	Beleidsvisie laadinfrastructuur gemeente Haarlem
6. Mobiliteitstransitie	Transformatie wegen van 50 naar 30 km/uur	HIORs, Mobiliteitsbeleid (2022)
	Veilige routes naar school maken	HIORs
	Een fijnmazig wandel- en fietsnetwerk aanleggen	Mobiliteitsbeleid (2022)
	Mobiliteitshubs aanleggen met verschillende modaliteiten	Mobiliteitsbeleid (2022)

3 Verkenning kosten opgavegericht beheer

Bijlage

Op basis van maatregelen voor vier referentiegebieden is in dit rapport voor de eerste drie niveaus een berekening gemaakt van de meerkosten. We komen we uit op een gemiddelde stijging van 5% voor de investeringskosten. Hierbij gaan we uit van de combinatie van technische kwaliteitsnoodzaak. Per situatie en per project zullen de verschillen echter aanzienlijk zijn.

Vier referentiegebieden

Er zijn uitsneden gemaakt van vier Haarlemse referentiegebieden, omdat de mogelijke ingrepen per type gebied verschillen. In vooroorlogse wijken is een stuk minder ruimte om maatregelen door te voeren dan een naoorlogse wijk. De vier referentiegebieden zijn:

1. Bedrijventerrein
2. Naoorlogse wijk
3. Vooroorlogse wijk
4. Centrumgebied

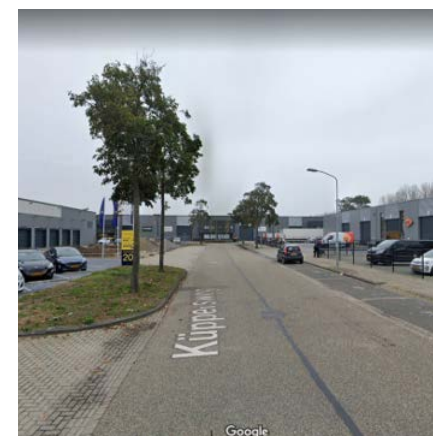
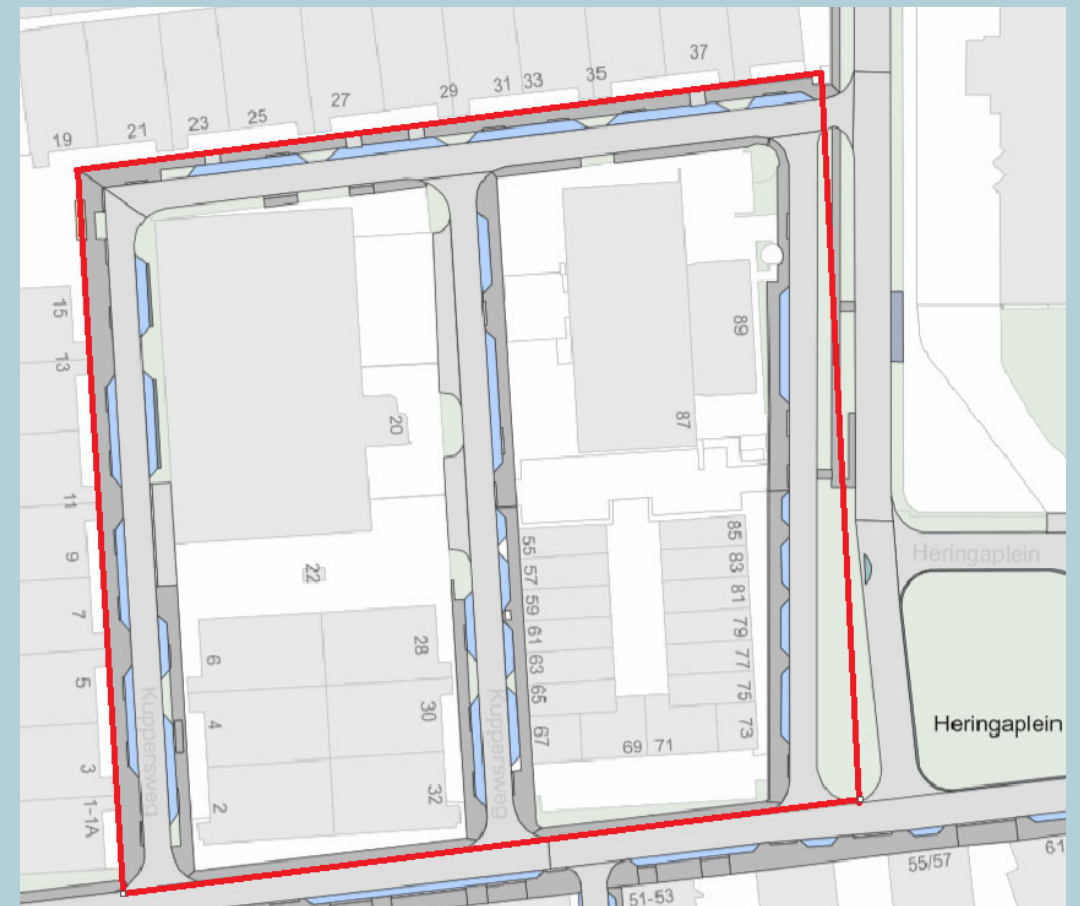
Berekening op drie niveaus

Er is een berekening gemaakt van de kosten voor het zuiver technisch vervangen ('rehabiliteren') van de bestaande openbare ruimte. Aanvullend hierop zijn ook maatregelen in kaart gebracht om de wijk toegankelijker, groener te maken, met aandacht voor bewegen en ontmoeten en ingrepen die de naoorlogse wijk klimaatadaptief maken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het aanpassen van de wegprofielen waarbij de groenstroken worden verbreed en de rijbanen versmald, meer bomen die schaduw geven, het plaatsen van extra speeltoestellen en ontmoetings-ruimte en het vervangen van bosplantsoen of gazon door bloeiende beplanting. Hierbij zijn berekeningen gemaakt op drie verschillende niveaus.

1. uit te voeren maatregelen bij de aanleg door een andere keuze van materialen gestimuleerd vanuit beleid;
2. het extra toevoegen van objecten en voorzieningen zoals het planten van meer bomen;
3. het veranderen van profielen waardoor de samenstelling van de openbare ruimte verandert.

Per niveau worden de bevindingen toegelicht.

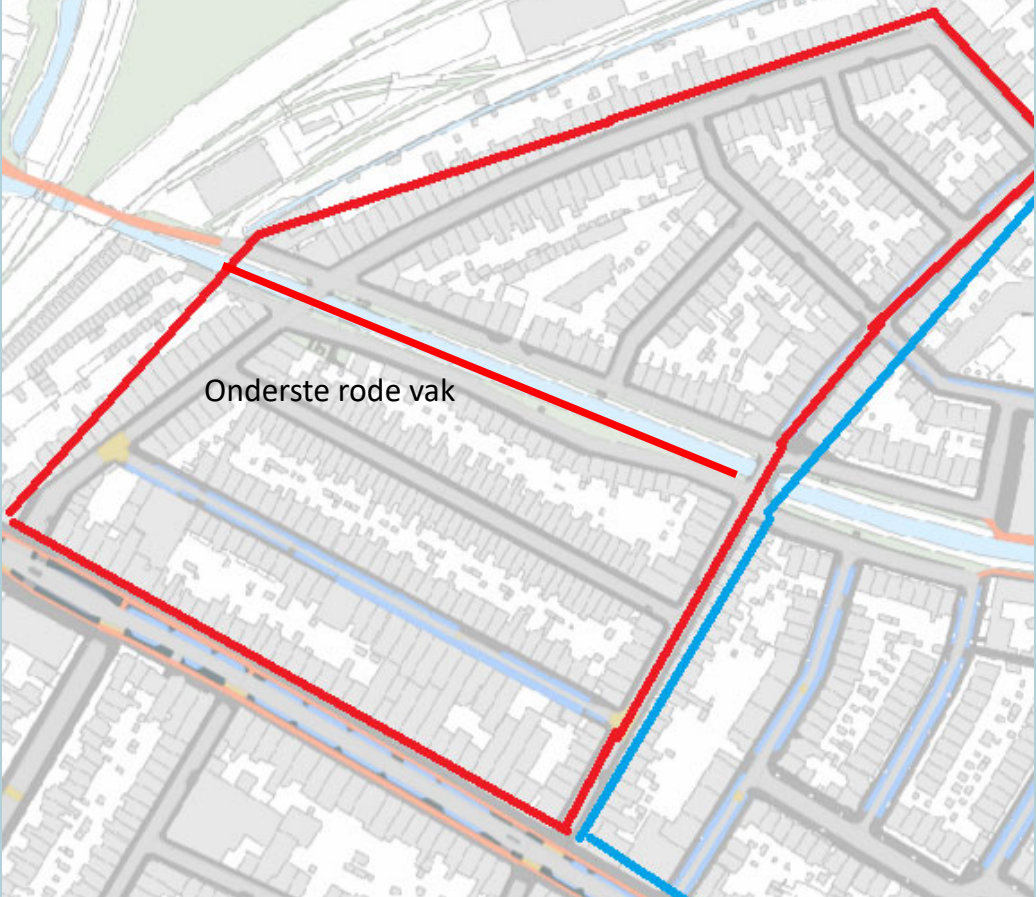
Bedrijventerrein
Kuppwersweg
(Waarderpolder)

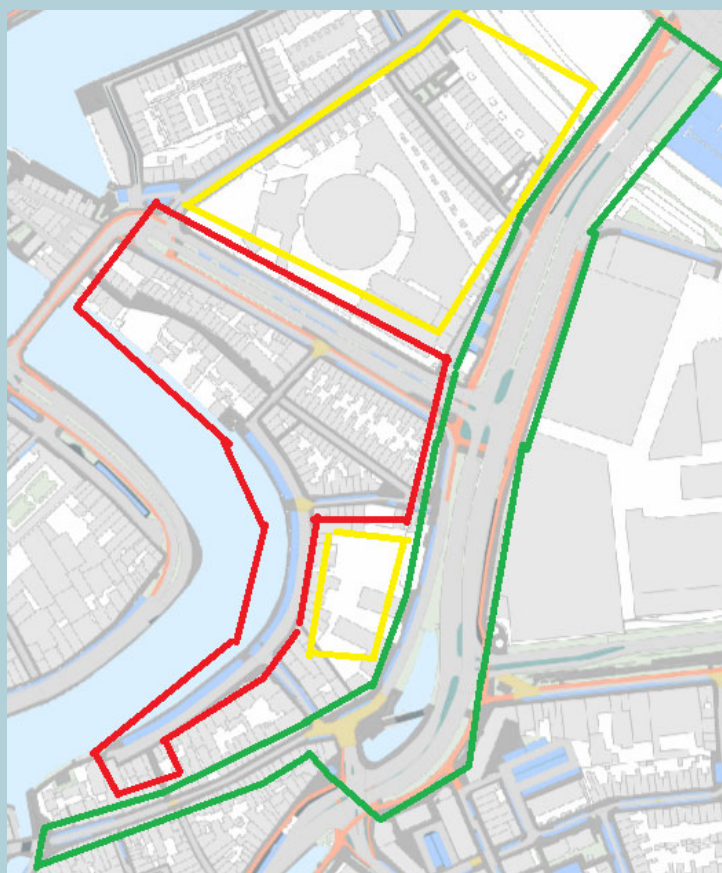
Naoorloogs
Schalkwijk

Vooroorlogs
Duvenvoordestraat

Centrumgebied Houtmarkt

Vervangingskosten

Vanuit beleid zijn verschillende ambities gesteld die een impact hebben op de budgetten op het moment van vervanging.

Uit de referentieberekening blijkt dat de gemiddelde kostenstijging van vervangingen vanuit beleid op het moment van een herinrichting 3,52% is en € 3,87 per m2.

Extra toevoegingen

Om ambities te realiseren worden er regelmatig extra toevoegingen aan de openbare ruimte gedaan.

Uit de referentieberekening blijkt dat de gemiddelde kostenstijging van vervangingen vanuit extra toevoegingen op het moment van een herinrichting 1,22% is en € 1,35 per m2.

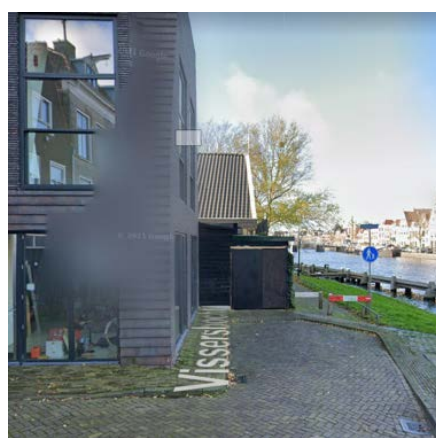
Het veranderen van profielen

Het opnieuw aanleggen van een openbare ruimte biedt grote kansen om maatregelen mee te nemen om te werken aan opgaven en ambities. Dit is het moment dat de verhouding groen-verharding sterk kan worden gewijzigd. Het anders profileren van de openbare ruimte heeft weinig kosteneffecten.

Uit de referentieberekening blijkt dat het veranderen van profielen kost bij vervangingen € 0,07 per m2 en het zorgt gemiddeld voor 0,07% stijging van de kosten.

Samenvattend

Samenvattend leiden de verschillende ingrepen per beheerobjecten tot onderstaand overzicht van de procentuele meerkosten t.o.v. de gemiddelde prijs van een herinrichting.

4 Toereikendheid budgetten opgavegericht beheer

Bijlage

Op basis van de ramingen voor het dagelijks onderhoud, het groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen kunnen we ons de vraag stellen in hoeverre de beschikbare budgetten toereikend zijn om het ‘opgavegericht beheer’ in Haarlem te realiseren. In deze bijlage volgt een vergelijking tussen het budget en de berekende kosten voor het opgavegericht beheer. De kosten voor herinrichting vanuit technische kwaliteit worden behandeld in bijlage 5.

De vergelijking tussen de berekende kosten en de budgetten volgt de Haarlemse uitvoeringspraktijk. De indeling van de beschikbare budgetten is in de begroting van de gemeente Haarlem niet precies gelijk aan indeling naar de verschillende beheermaatregelen.

Dagelijks onderhoud WSP, WKO en OVL/VRI

Het dagelijks onderhoud van ‘Wegen, Straten en Pleinen (WSP)’, ‘Water, kunstwerken en oevers (WKO)’ en ‘Openbare verlichting en verkeersregelininstallaties (OVL/VRI)’ is voor elk van deze beheerdomeinen georganiseerd via een apart contract. Voor de genoemde domeinen gezamenlijk is een structureel budget beschikbaar van € 4,6 miljoen per jaar terwijl er € 5,8 miljoen nodig is.

Bij het dagelijks onderhoud voor de domeinen WSP en OVL/VRI is er geen verschil tussen het beschikbare en benodigde budget, of is het verschil dermate klein dat de afwijking valt binnen de onzekerheidsmarges van de normatieve berekeningen. We kunnen de conclusie trekken dat de budgetten voor deze domeinen aansluiten op de kosten voor het dagelijks onderhoud.

Dagelijks onderhoud

Domein	budget	nodig	verschil
1. Wegen, straten, pleinen	1,8	1,8	0,0
- verharding		1,0	
- straatmeubilair		0,4	
- verkeersmeubilair		0,4	
2. Water, kunstwerken en oevers	1,4	2,7	-1,3
- kunstwerken		1,4	
- water en oevers		1,3	
3. OVL/VRI	1,4	1,3	0,1
Totaal	4,6	5,8	-1,2

Figuur B4-1:

Overzicht toereikendheid beschikbare budgetten voor het dagelijks onderhoud van de beheerdomeinen WSP, WKO en OVL/VRI (bedragen x € 1 miljoen)

Er doet zich wel een tekort voor bij het dagelijks onderhoud van civieltechnische kunstwerken en oevers (beheerdomein WKO). Daar wordt een jaarlijks tekort van meer dan een miljoen euro geconstateerd. Voor de beweegbare bruggen is begin dit jaar al door Antea geconstateerd dat er een correctieve onderhoudsstrategie wordt gevolgd. Dat wil zeggen dat er pas wordt ingegrepen bij storingen en het einde van de levensduur van een object. De kosten voor deze correctieve ingrepen zijn nu niet structureel geraamd. De raming van de normatieve kosten voor het dagelijks onderhoud is juist gebaseerd op preventieve maatregelen om storingen en tussentijdse schades te beperken.

Groot onderhoud en vervanging WSP, WKO en OVL/VRI

In figuur B4-2 zijn de budgetten voor het groot onderhoud én de vervangingen voor de beheerdomeinen WSP, WKO en OVL/VRI samengevat. De reden hiervoor is dat de daadwerkelijke verdeling naar groot onderhoud en vervanging per jaar sterk varieert, afhankelijk van de concrete werkzaamheden en het soort projecten die per jaar zijn geprogrammeerd. Ook varieert de verdeling tussen de genoemde beheerdomeinen onderling van jaar tot jaar. In het ene jaar wordt bijvoorbeeld meer gedaan aan groot onderhoud of vervanging van verhardingen, het andere jaar juist weer aan kunstwerken.

In totaal gaat het voor de drie genoemde beheerdomeinen om een gemiddeld budget van € 33,3 miljoen per jaar, waarbij het overgrote deel van het budget wordt besteed aan het groot onderhoud en vervanging van verhardingen (WSP). Het genoemde totaalbedrag bestaat in de praktijk voor meer dan driekwart uit investeringen via het meerjarig investeringsplan. Het overige kwart is jaarlijks beschikbaar via budgetten uit de exploitatiebegroting. In de bepaling van het beschikbare budget zijn ook de investeringen in het kader van de SOR en de herstructureringen gedeeltelijk meegenomen (conform de uitgangspunten in paragraaf 6.1).

Groot onderhoud en vervanging

Domein	budget	nodig	verschil
1. Wegen, straten, pleinen		28,5	
- verharding		24,2	
- straatmeubilair		2,9	
- verkeersmeubilair		1,4	
2. Water, kunstwerken en oevers		7,4	
- kunstwerken		5,2	
- water en oevers		2,2	
3. OVL/VRI		3,2	
Totaal	33,3	39,1	-5,8

Figuur B4-2:

Overzicht toereikendheid budgetten groot onderhoud en vervangingen van de beheerdomeinen WSP, WKO en OVL/VRI. De precieze verdeling tussen de drie genoemde beheerdomeinen verschilt van jaar tot jaar (bedragen x € 1 miljoen)

Bij de domeinen WSP, WKO en OVL/VRI is sprake van een tekort van in totaal € 5,8 miljoen per jaar voor het uitvoeren van groot onderhoud en vervangingen.

Een belangrijke kanttekening bij het berekende tekort is dat het beschikbare budget voor meer dan driekwart bestaat uit een gemiddelde van de beschikbare investeringsbudgetten voor de periode 2022-2026. Daarmee is alleen voor deze periode het tekort gemiddeld € 5,8 miljoen per jaar. De raad stelt jaarlijks de investeringsbudgetten vast. Het tekort na 2026 hangt af van de mate waarin het beschikbare investeringsbudget per jaar afwijkt van het gemiddelde in de periode 2022-2026. Het benodigde budget blijft structureel gemiddeld € 39,1 miljoen per jaar.

Het geraamde tekort op groot onderhoud en vervangingen in figuur 4-1-2 is toe te schrijven aan twee oorzaken.

- Het prijspeil dat nu in de begroting staat is gebaseerd op kostenkengetallen van 2017. De afgelopen jaren zijn er forse prijsstijgingen zichtbaar waardoor de kostenkengetallen geactualiseerd naar 2022 en zijn zoals aangegeven andere prijzen voor groeiplaatsen en geluidsreducerend asfalt gehanteerd.
- Voor kunstwerken wordt groot onderhoud en vervanging geprogrammeerd voor machine-onderdelen die een kortere levensduur hebben dan de gehele brug. Tot nu toe werd dit niet geprogrammeerd en vervangen wanneer het nodig was waarbij dit vaak ten koste ging van gepland onderhoud aan wegen. De kosten worden nu wel structureel geraamd.

Dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervanging Groen en Spelen Het dagelijks onderhoud en groot onderhoud voor het openbaar groen en spelen is in Haarlem voor het overgrote deel georganiseerd via één contractpartner. Binnen dit contract zijn tevens afspraken gemaakt voor de vervanging van groen- en speelvoorzieningen. Daarvoor is een structureel budget beschikbaar van € 8,3 miljoen per jaar. De meer omvangrijke werkzaamheden op het gebied van groot onderhoud en vervanging worden bij groen en spelen doorgaans apart geregeld via investeringskredieten, hetzij via de SOR, hetzij via het investeringsplan (zie ook paragraaf 6.1).

Onderhoud en Vervangingen Groen en Spelen

Domein	budget	nodig	verschil
4. Groen en spelen		10,0	-1,7
- groen		8,5	
- speelvoorzieningen		1,5	

Figuur B4-3:
Overzicht toereikendheid budgetten voor dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingen van het beheerdomein Groen en Spelen (bedragen x € 1 miljoen)

Toereikendheid budgetten herinrichting vanuit technische kwaliteit

In paragraaf 6.1 is al aangegeven dat de uitgangspunten van het opgavegericht beheer (de technische vervanging ook aangrijpen om te werken aan de bredere Haarlemse opgaven) de materiële kosten verhogen met gemiddeld 9%; Deze meerkosten voor herinrichtingen leiden op deze manier per saldo tot een extra kosten van gemiddeld € 2 miljoen per jaar (zie figuur B5-1).

Voor het beschikbare budget is onderzocht welk onderdeel van de investeringen voor herinrichtingen en/ of de SOR toe te rekenen is aan het bijdragen aan functionele kwaliteiten. Ook is het structurele budget van € 0,45 miljoen voor het uitvoeren van werk-met-werk toegerekend aan het totaal beschikbare budget voor herinrichtingen vanuit technische kwaliteit. In totaal komt het beschikbare budget op € 1,1 miljoen waardoor er een tekort is op herinrichtingen vanuit technische kwaliteit van € 0,9 miljoen.

Een belangrijke opmerking hierbij is dat de investeringsbudgetten voor herstructureringen en de SOR (net zoals alle andere investeringsbudgetten) niet zonder meer structureel beschikbaar zijn. De gemeenteraad stelt de investeringsbudgetten immers jaarlijks vast in het investeringsplan. De genoemde € 1,1 miljoen budgettaire ruimte is gebaseerd op het gemiddeld beschikbare investeringsbudget in de periode 2022-2026. Het tekort na 2026 hangt af van de mate waarin het beschikbare investeringsbudget per jaar afwijkt van het gemiddelde in de periode 2022-2026.

Herinrichtingen vanuit technische kwaliteit

Domein	budget	nodig	verschil
Dagelijks onderhoud	0,0	0,0	0,0
Vervanging Wegen, straten, pleinen	1,0	1,2	-0,2
Vervanging Water en oevers	0,0	0,1	-0,1
Vervanging OVL/VRI	0,0	0,2	-0,2
Vervanging Groen	0,1	0,5	-0,4
Totaal	1,1	2,0	-0,9

Figuur B5-1:

Vergelijking van de berekende kosten en budget voor herinrichtingen vanuit technische kwaliteit verhardingen en groen (bedragen x € 1 miljoen)

De bepaling van het budget voor herinrichtingen vanuit technische kwaliteit is een indicatie. De Haarlemse praktijk waarbij de budgetten voor groot onderhoud en vervanging deels zijn verweven, beperkt de nauwkeurigheid van het bepalen van het budget voor herinrichtingen vanuit technische kwaliteit. Voor het totaaloverzicht maakt het geen verschil, meer budget bij herinrichtingen vanuit technische kwaliteit betekent minder beschikbaar budget voor herinrichtingen vanuit een groot onderhoudsbehoefte.

Gemeente Haarlem

Colofon

Strategisch Beheerplan Openbare Ruimte
2022-2031

In opdracht van de gemeente Haarlem

Arnout Olde, Rutger Wierda en Sylvia van Egmond

Contact

Gemeente Haarlem
Postbus 511
2003 PB Haarlem

Geschreven door PLANTERRA BV

Jeroen Bruinenberg, Marco Hommel

Fotografie

Jurriaan Hoefsmit
Bibi Veth
Marisa Beretta
Jur Engelchor
Parkmanagement Waarderpolder
Hans Guldenmond

Documentnummer 20220263

© april 2022